

Försvarsutskottets betänkande 2020/21:FöU3

En effektivare kommunal räddningstjänst

Sammanfattning

Utskottet ställer sig bakom regeringens förslag till lag om ändring i lagen om skydd mot olyckor.

För att stärka Sveriges förmåga på området föreslår regeringen ändringar i lagen om skydd mot olyckor bl.a. för att främja en starkare statlig styrning av kommunernas förebyggande verksamhet och räddningstjänst, en tydligare ledningsorganisation med krav på kommunerna att upprätthålla en övergripande ledning av räddningstjänsten, förstärkt tillsyn och stöd samt möjligheter för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) att under vissa förhållanden kunna prioritera och fördela tillgängliga förstärkningsresurser ur ett nationellt perspektiv.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2021. Kommunerna får dock till den 1 januari 2022 på sig för att anta nya handlingsprogram och uppfylla kravet på att ständigt upprätthålla övergripande ledning av räddningstjänsten.

Vidare föreslår utskottet ett tillkännagivande till regeringen. Enligt utskottet bör riksdagen ställa sig bakom det som utskottet anför om undantag i a-kassereglerna för deltidsbrandmän. Utskottets förslag grundas på sju motioner.

Utskottet anser att riksdagen bör avslå övriga motionsyrkanden.

I betänkandet finns 14 reservationer (M, SD, C, V, KD) och tre särskilda yttranden (S, SD, C, MP).

Behandlade förslag

Proposition 2019/20:176 En effektivare kommunal räddningstjänst.

Tolv yrkanden i följdmotioner.

Ett tjugotal yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2019/20.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	7
Ärendet och dess beredning.....	7
Propositionens huvudsakliga innehåll	7
Utskottets överväganden.....	9
En effektivare kommunal räddningstjänst	9
Villkor för deltidbrandmän	15
Skogsbrandsbekämpning	17
Utbildningsverksamhet.....	20
Utryckningstider för brandkåren m.fl.	22
Införande av lagkrav på räddningsstråk	24
Reservationer	26
1. Kommunernas handlingsprogram, punkt 1 (M).....	26
2. Överlåtande av inledande åtgärder vid en räddningsinsats, punkt 2 (V)	27
3. MSB:s tillsynsansvar i fråga om kommunerna, punkt 3 (M).....	27
4. Utredning om räddningstjänstens organisation, punkt 5 (M).....	28
5. Ett fortsatt tydligt statligt ledningsmandat, punkt 6 (M).....	29
6. En effektiv räddningstjänst i både freds- och krigstid , punkt 8 (M)	30
7. Utredning om styrning av räddningstjänsten, punkt 9 (V).....	31
8. Kommunernas förebyggande arbete, punkt 10 (KD).....	32
9. Skogsbrandsbekämpning, punkt 16 (SD)	32
10. Statligt stöd till skogsbrandsbevakning, punkt 18 (M)	33
11. Statligt stöd till skogsbrandsbevakning, punkt 18 (C)	34
12. Försvarsmaktens och Sjöfartsverkets beredskap, punkt 19 (KD)	34
13. Utbildningsverksamhet, punkt 20 (C).....	35
14. Utryckningstider för brandkåren m.fl., punkt 21 (KD).....	36
Särskilda yttranden	37
1. Villkor för deltidbrandmän, punkt 15 (S, MP).....	37
2. Villkor för deltidbrandmän, punkt 15 (SD).....	37
3. En kompetent räddningstjänst i hela landet och ett stärkt skydd mot olyckor och skogsbränder (C)	38
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	39
Propositionen	39
Följdmotionerna	39
Motioner från allmänna motionstiden 2019/20	40
<i>Bilaga 2</i>	
Regeringens lagförslag	44
<i>Bilaga 3</i>	
Reservanternas lagförslag.....	53

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Kommunernas handlingsprogram

Riksdagen antar 3 kap. 3 och 8 §§ regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2019/20:176 i denna del och avslår motion

2020/21:128 av Pål Jonson m.fl. (M) yrkande 4.

Reservation 1 (M)

2. Överlåtande av inledande åtgärder vid en räddningsinsats

Riksdagen antar 3 kap. 15 § regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2019/20:176 i denna del och avslår motion

2020/21:127 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) yrkande 2.

Reservation 2 (V)

3. MSB:s tillsynsansvar i fråga om kommunerna

Riksdagen antar 5 kap. 1 a § regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2019/20:176 i denna del och avslår motion

2020/21:128 av Pål Jonson m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 3 (M)

4. Lagförslaget i övrigt

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor i de delar som inte omfattas av utskottets förslag ovan.

Därmed bifaller riksdagen proposition 2019/20:176 i denna del.

5. Utredning om räddningstjänstens organisation

Riksdagen avslår motion

2020/21:128 av Pål Jonson m.fl. (M) yrkande 1.

Reservation 4 (M)

6. Ett fortsatt tydligt statligt ledningsmandat

Riksdagen avslår motion

2020/21:128 av Pål Jonson m.fl. (M) yrkande 3.

Reservation 5 (M)

7. Genomförande av utredningar

Riksdagen avslår motion

2019/20:2735 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 1.

8. En effektiv räddningstjänst i både freds- och krigstid

Riksdagen avslår motion

2019/20:2735 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 2.

Reservation 6 (M)

9. Utredning om styrning av räddningstjänsten

Riksdagen avslår motion

2020/21:127 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) yrkande 1.

Reservation 7 (V)

10. Kommunernas förebyggande arbete

Riksdagen avslår motion

2020/21:147 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 2.

Reservation 8 (KD)

11. Översyn om ansvaret för räddningstjänsten

Riksdagen avslår motion

2019/20:1380 av Åsa Lindestam (S).

12. Styrning av kommunernas handlingsplaner m.m.

Riksdagen avslår motion

2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 22.

13. En förbättrad tillsyn för skydd mot olyckor

Riksdagen avslår motion

2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 23.

14. Privata resurser vid räddningstjänstinsatser

Riksdagen avslår motion

2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 24.

15. Villkor för deltidsbrandmän

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om undantag i a-kassereglerna för deltidsbrandmän och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2019/20:2737 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 8,

2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 27,

2020/21:126 av Daniel Bäckström m.fl. (C),

2020/21:127 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) yrkande 3,

2020/21:128 av Pål Jonson m.fl. (M) yrkande 5 och

2020/21:147 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 1 och

bifaller delvis motion
2020/21:157 av Roger Richthoff m.fl. (SD).

16. Skogsbrandsbekämpning

Riksdagen avslår motionerna
2019/20:604 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 39 och
2019/20:1089 av Sten Bergheden (M) yrkande 1.

Reservation 9 (SD)

17. Utveckling av skogsbrandflyg

Riksdagen avslår motionerna
2019/20:258 av Mikael Larsson (C),
2019/20:1089 av Sten Bergheden (M) yrkande 2,
2019/20:1259 av Isak From och Helén Pettersson (båda S) yrkande 1,
2019/20:1406 av Kristina Nilsson och Isak From (båda S) yrkande 2,
2019/20:2737 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 2 och
2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 28.

18. Statligt stöd till skogsbrandsbevakning

Riksdagen avslår motionerna
2019/20:2737 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 10 och
2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 29.

Reservation 10 (M)

Reservation 11 (C)

19. Försvarsmaktens och Sjöfartsverkets beredskap

Riksdagen avslår motion
2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 41.

Reservation 12 (KD)

20. Utbildningsverksamhet

Riksdagen avslår motionerna
2019/20:650 av Anders Hansson (M),
2019/20:2321 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S),
2019/20:2737 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 7,
2019/20:3029 av Serkan Köse (S) yrkande 1 och
2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkandena 25 och 26.

Reservation 13 (C)

21. Utryckningstider för brandkåren m.fl.

Riksdagen avslår motion
2019/20:2760 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 71.

Reservation 14 (KD)

22. Införande av lagkrav på räddningsstråk

Riksdagen avslår motion

2019/20:2273 av Sara Heikkinen Breitholtz m.fl. (S).

Stockholm den 15 oktober 2020

På försvarsutskottets vägnar

Pål Jonson

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Pål Jonson (M), Niklas Karlsson (S), Paula Holmqvist (S), Jan R Andersson (M), Mattias Ottosson (S), Daniel Bäckström (C), Hanna Gunnarsson (V), Jörgen Berglund (M), Sven-Olof Sällström (SD), Mikael Oscarsson (KD), Alexandra Völker (S), Caroline Nordengrip (SD), Elisabeth Falkhaven (MP), Alexandra Anstrell (M), ClasGöran Carlsson (S) och Lars Andersson (SD).

Redogörelse för ärendet

Ärendet och dess beredning

Regeringen beslutade den 16 februari 2017 att ge en särskild utredare i uppdrag att se över kommunernas brandförebyggande verksamhet och räddningstjänst ur ett brett effektivitetsperspektiv för att verksamheterna ska kunna bedrivas på ett mer likvärdigt, effektivt och säkert sätt (dir. 2017:15). 2017 års räddningstjänstutrednings (Räddningstjänstutredningen) betänkande En effektivare kommunal räddningstjänst (SOU 2018:54) överlämnades i januari 2018. Betänkandet har remissbehandlats och remissvaren finns tillgängliga i Justitiedepartementet (Ju2018/03485/L4).

Den torra sommaren 2018 medförde att det uppstod ett stort antal omfattande skogsbränder på flera håll i landet. Den 1 augusti 2018 beslutade regeringen att en särskild utredare skulle utvärdera de operativa räddningsinsatserna i samband med de omfattande skogsbränderna i Gävleborgs, Dalarnas och Jämtlands län sommaren 2018 (dir. 2018:81). I januari 2019 överlämnades 2018 års skogsbrandsutredning (Skogsbrandsutredningen) betänkandet Skogsbränderna sommaren 2018 (SOU 2019:7). Betänkandet har remissbehandlats och remissvaren finns tillgängliga i Justitiedepartementet (Ju2019/00404/L4).

Regeringen överlämnade sin proposition En effektivare kommunal räddningstjänst (prop. 2019/20:176) till riksdagen den 11 juni 2020. Regeringen har följt Lagrådets förslag när den tagit fram propositionen.

Fem följdmotioner med sammanlagt tolv yrkanden har väckts i ärendet. Betänkandet behandlar också 27 yrkanden från den allmänna motionstiden 2019/20. Förslagen i motionerna finns i bilaga 1.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB) besökte utskottet den 4 juni 2020, bl.a. för att informera om sommarens beredskap för skogsbrandflyg.

Propositionens huvudsakliga innehåll

Enligt regeringen står landets kommunala räddningstjänster inför stora framtida utmaningar när det gäller att effektivare kunna hantera stora och allvarliga olyckor. För att stärka Sveriges förmåga på området föreslår regeringen bl.a. följande ändringar i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, förkortas LSO.

- en starkare statlig styrning av kommunernas förebyggande verksamhet och räddningstjänst genom ett nytt nationellt mål för den förebyggande verksamheten, tydligare handlingsprogram samt utökad föreskriftsrätt för Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (MSB)

- en tydligare ledningsorganisation med krav på kommunerna att upprätthålla en övergripande ledning av räddningstjänsten samt en möjlighet att delegera uppgifter på ett mer flexibelt sätt
- förstärkt tillsyn och stöd genom en koncentration till MSB med möjlighet att förelägga kommunerna att avhjälpa brister
- möjligheter för MSB att under vissa förhållanden kunna prioritera och fördela tillgängliga förstärkningsresurser ur ett nationellt perspektiv.

Flera av förslagen förväntas få särskild effekt på skyddet mot olyckor utanför de större städerna. Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2021. Kommunerna får dock till den 1 januari 2022 på sig för att anta nya handlingsprogram och uppfylla kravet på att ständigt upprätthålla övergripande ledning av räddningstjänsten.

Utskottets överväganden

En effektivare kommunal räddningstjänst

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen om skydd mot olyckor. Därmed avslår riksdagen motioner om kommunernas handlingsprogram, överlåtande av inledande åtgärder vid en räddningsinsats och MSB:s tillsynsansvar i fråga om kommunerna. Vidare avslår riksdagen övriga motionsförslag under förslagspunkt 5–14 om en effektivare kommunal räddningstjänst.

Jämför reservation 1 (M), 2 (V), 3 (M), 4 (M), 5 (M), 6 (M), 7 (V) och 8 (KD).

Bakgrund

Effektivisering av den kommunala räddningstjänsten

Regeringen understryker i propositionen att kommunernas förebyggande verksamhet och räddningstjänst i dag i flera avseenden fungerar väl. Statens och kommunernas styrning av verksamheterna behöver dock förstärkas och utvecklas liksom samverkan och samordningen mellan kommunernas räddningstjänster.

I sammanhanget understryker regeringen att när det gäller samhällets förmåga att hantera situationer under höjd beredskap och ytterst krig har en särskild utredare fått i uppdrag av regeringen att analysera och föreslå en struktur för ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar på central, regional och lokal nivå (dir. 2018:79). Strukturen ska även stärka samhällets förmåga att hantera fredstida kriser. Uppdraget ska redovisas senast den 1 mars 2021.

En starkare statlig styrning

I propositionen understryks att en utgångspunkt enligt lagen (2003:778) om skydd mot olyckor, förkortad LSO, är att det primära ansvaret för att skydda den enskildes liv, hälsa och egendom från olyckor ligger på den enskilde själv. Det allmänna har dock skyldigheter att förhindra och begränsa skador.

Regeringen anger att ett grundläggande problem med den nuvarande styrningen av kommunernas förebyggande verksamhet och räddningstjänst är att den inte på ett tillräckligt konkret sätt leder till ett tillfredsställande och likvärdigt skydd mot olyckor i hela landet.

Utveckling av kommunernas handlingsprogram

Regeringen anger vidare att eftersom de nationella målen är av övergripande karaktär kan de inte ensamma utgöra grunden för en effektiv statlig styrning. För att närmare styra verksamheterna ska därför kommunerna i sina handlingsprogram utforma lokalt anpassade verksamhetsmål. Handlingsprogrammen syftar även till att informera allmänheten om vilken förmåga som finns i kommunen att göra räddningsinsatser och är ett viktigt underlag för tillsynsmyndigheternas utvärderingar.

MSB har vidtagit åtgärder för att stödja kommunerna i arbetet med att öka kvaliteten på handlingsprogrammen. Man har bl.a. utvecklat en vägledning, genomfört utbildningar och utvecklat en nationell strategi för stärkt brandskydd. Uppföljningar som gjorts därefter pekar dock tydligt på att brister fortfarande kvarstår.

Tillsyn och stöd

Den statliga tillsynen över kommunernas arbete med skydd mot olyckor har i dag brister, enligt regeringen. De nationella målen i LSO är av generellt slag och det ligger ett stort och viktigt ansvar på varje kommun att själv bedöma och bestämma hur målen ska uppfyllas. Detta är en komplex uppgift. För att säkerställa att målen uppnås krävs att det finns en ändamålsenligt utformad och effektiv statlig tillsyn. Tillsynen och stödet till kommunerna behöver förstärkas och bli mer enhetliga, enligt regeringen.

Effektivare fördelning av förstärkningsresurser

Regeringen understryker att det är kommunernas ansvar att planera och genomföra alla räddningsinsatser, även de största. Kommunerna kan inte ensamma ha tillräckliga resurser för att genomföra insatser vid alla typer av olyckor. MSB ska därför ha förmåga att bistå med stödresurser i samband med allvarliga olyckor och kriser.

Det är också vanligt att privata företag engageras vid räddningsinsatser. Det gäller framför allt när det behövs någon särskild förmåga som t.ex. kan tillhandahållas genom skogsbrandsexperten, grävmaskiner och lyftkranar. Frivilliga är en annan viktig källa till resurser. Det finns också oorganiserade spontanfrivilliga som enskilt eller i tillfälligt sammansatta grupper kan anmäla sig som frivilliga vid räddningsinsatser. Andra länder kan också bistå med hjälp.

Inom EU finns Centrumet för samordning av katastrofberedskap (Emergency Response Coordination Centre, ERCC) som inom ramen för EU:s civilskyddsmekanism kan förmedla resurser via Sveriges kontaktpunkter MSB och Kustbevakningen (när det gäller miljöräddningstjänst till sjöss).

Regeringen anger att bestämmelserna som reglerar förstärkningsresurser i dag är otydliga. De behöver därför tydliggöras och staten behöver få en stärkt roll inom området.

Propositionen

Regeringen föreslår att ett nytt nationellt mål för den förebyggande verksamheten ska införas. Av målet ska det framgå att den förebyggande verksamheten ska planeras och organiseras så att den effektivt bidrar till att förebygga bränder och andra olyckor samt förhindra eller begränsa skador till följd av bränder och andra olyckor. Särskild vikt ska läggas vid att förhindra människors död och andra allvarliga skador.

Vidare föreslås att kommunerna i handlingsprogrammen för räddningstjänsten, på ett tydligare sätt än i dag, ska redovisa vilken förmåga den har att möta de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser. Kommunen ska för varje typ av sådan olycka redogöra för vilken förmåga den har att genomföra räddningsinsatser. Kommunen ska också redogöra för sin förmåga att genomföra flera samtidigt och omfattande räddningsinsatser samt förmågan att utöva ledning i räddningstjänsten.

I propositionen föreslås också att kravet på att handlingsprogrammen ska antas av kommunfullmäktige, eller i kommunalförbund av den beslutande församlingen, ska tas bort. Innan kommunen antar ett handlingsprogram eller beslutar om betydande förändringar av programmet ska den samråda med de myndigheter som särskilt berörs av förändringarna. Möjligheten för regeringen att förändra en kommuns handlingsprogram ska också tas bort.

Regeringen föreslår att räddningschefen ska fatta beslut om huruvida en räddningsinsats ska inledas, och han eller hon ska i samband med det utse en räddningsledare för räddningsinsatsen. Bestämmelsen om att räddningschefen är räddningsledare ska tas bort. Räddningschefen, som ansvarar för räddningstjänstverksamheten, ska genom delegationsbeslut kunna fördela både sina egna beslutsbefogenheter som räddningschef och de beslutsbefogenheter som kommunala räddningsledare har enligt LSO till befattningshavare som är behöriga att vara räddningsledare. Den som har fått ett sådant uppdrag ska i sin tur kunna ge i uppdrag åt någon annan som är behörig att vara räddningsledare att fatta beslut enligt lagen. Uppdraget ska endast kunna delegeras till den som är anställd i en kommun eller ett kommunalförbund. Beslut om att ge ett uppdrag ska dokumenteras skriftligt.

Beslut om fullgörande av tjänsteplikt eller om ingrepp i någon annans rätt som har fattats av någon annan än den som är räddningsledare med stöd av delegation ska få överklagas till länsstyrelsen. Övriga beslut ska inte få överklagas. Beslut av en räddningschef får inte överklagas, enligt regeringens förslag.

Det föreslås vidare att kommunen ska ges en möjlighet att överlåta åt någon annan att vidta inledande begränsade åtgärder vid en räddningsinsats.

I propositionen anges att kommunen ska ha ett ledningssystem för räddningstjänsten, inom vilket en övergripande ledning ständigt ska upprätthållas. Den övergripande ledningen ska vid samverkan mellan kommuner utövas gemensamt.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få utfärda föreskrifter om ledningssystemet och om märkning av personalens arbetskläder, fordon och annan utrustning.

Regeringen föreslår att möjligheten för en kommun att träffa avtal med en annan kommun om att utföra uppgifter för kommunen enligt LSO samt att ge i uppdrag åt en anställd i en annan kommun att, i vissa fall, besluta på kommunens vägnar tas bort.

MSB ska enligt propositionen ha tillsyn över att kommunerna följer LSO och föreskrifter som utfärdats i anslutning till lagen. Länsstyrelserna ska på begäran från MSB lämna information om lokala och regionala förhållanden. MSB ska också samordna kommunerna på nationell nivå och stödja dem med råd och information i deras verksamhet enligt LSO. Myndigheten ska också på nationell nivå främja efterlevnaden av lagen och föreskrifter som utfärdats i anslutning till lagen.

Det ska tydliggöras i lagen att den myndighet som regeringen bestämmer ska ha tillsyn över statlig räddningstjänst och att MSB ska ha tillsyn över statliga myndigheter i andra fall än när det är fråga om statlig räddningstjänst.

Regeringen föreslår i propositionen att det ska förtydligas i lagen att kommunen utövar tillsyn över att enskilda följer LSO och föreskrifter som utfärdats i anslutning till lagen. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska bemyndigas att utfärda föreskrifter om hur kommunens tillsyn ska planeras och utföras.

Nuvarande bestämmelse om tillsynsmyndigheternas befogenheter vid tillsyn ska enligt förslaget ändras på så sätt att det framgår att den endast avser kommunernas befogenheter vid tillsyn.

En ny bestämmelse som reglerar de statliga tillsynsmyndigheternas befogenheter ska införas. Av bestämmelsen ska det framgå att statliga tillsynsmyndigheter har rätt att få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

MSB ska enligt propositionen kunna förelägga en kommun som inte fullgör sina skyldigheter enligt LSO eller föreskrifter som utfärdats i anslutning till lagen att åtgärda bristerna.

Om ett beslut om föreläggande överklagas ska MSB vara kommunens motpart i processen.

Regeringen föreslår vidare att kommunens möjligheter att ta ut en avgift för sin tillsyn ska förändras på så sätt att den inte ska begränsas till tillsynsbesök. Kommunen ska i stället få ta ut en avgift för sin tillsyn.

Skyldigheten för ägare eller nyttjanderättshavare till byggnader och andra anläggningar att i vissa fall lämna in en skriftlig redogörelse för brandskyddet tas bort, enligt propositionens förslag.

Enligt propositionen ska staten få överta ansvaret för räddningstjänsten i en eller flera kommuner endast om räddningsinsatsen är särskilt omfattande eller det finns andra synnerliga skäl.

Av regeringens proposition framgår att om det vid omfattande kommunala räddningsinsatser finns ett konkurrerande behov av förstärkningsresurser, ska

MSB på begäran av en eller flera räddningschefer få prioritera och fördela resurserna. Myndigheten ska få begära att statliga myndigheter och kommuner ska lämna upplysningar om vilka resurser de har tillgängliga och att de ska delta i räddningsinsatsen med dessa. En myndighet eller kommun ska vara skyldig att delta endast om det inte allvarligt hindrar den vanliga verksamheten.

Regeringen föreslår vidare att efter att en räddningsinsats är avslutad och en olycka är undersökt ska kommunen skicka in en undersökningsrapport till MSB. Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer ska få utfärdade föreskrifter om vad undersökningsrapporten ska innehålla.

Regeringen föreslår avslutningsvis att lagändringarna ska träda i kraft den 1 januari 2021. Kommunerna får enligt förslaget till den 1 januari 2022 på sig att anta nya handlingsprogram och att uppfylla kravet på att ständigt upprätthålla övergripande ledning av räddningstjänsten.

Motionerna

Pål Jonson m.fl. (M) föreslår i kommittémotion 2020/21:128 att en utredning av räddningstjänstens organisation ska genomföras (yrkande 1), att riksdagen ska avslå regeringens förslag om att MSB ska ta över tillsynsansvaret över att kommunerna följer LSO och föreskrifter som utfärdats i anslutning till lagen (yrkande 2), att det även i fortsättningen ska finnas ett tydligt mandat för staten att kunna gå in och ta över kommunernas räddningstjänst (yrkande 3) samt att riksdagen ska avslå regeringens förslag om att ta bort kravet på att handlingsprogrammet ska antas av kommunfullmäktige eller i kommunalförbund av den beslutande församlingen (yrkande 4).

I kommittémotion 2019/20:2735 föreslår Beatrice Ask m.fl. (M) att förslagen i utredningarna En effektivare kommunal räddningstjänst (SOU 2018:54) och Skogsbränderna sommaren 2018 (SOU 2019:7) ska genomföras i allt utom vad som föreslås om styrning och ledning (yrkande 1) och att det ska säkerställas att räddningstjänsten är effektiv i både freds- och krigstid (yrkande 2).

Hanna Gunnarsson m.fl. (V) föreslår kommittémotion 2020/21:127 yrkande 2 att regeringen ska återkomma med en utredning om regional eller statlig styrning av räddningstjänsten med målet att öka likvärdigheten och samordningen i räddningstjänsten (yrkande 1) och att riksdagen ska avslå förslaget om att kommunen ska ges en möjlighet att överlåta åt någon annan att vidta inledande begränsade åtgärder vid en räddningsinsats.

I kommittémotion 2020/21:147 yrkande 2 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) föreslås att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag som innebär att MSB och länsstyrelserna får i uppdrag att stödja kommunernas förebyggande arbete genom att ta fram riskhanteringsplaner för att hantera torka och vattenbrist.

Åsa Lindestam (S) föreslår i motion 2019/20:1380 att en översyn ska göras över var ansvaret för räddningstjänsten ska placeras, i kommuner eller på frivillig basis med samarbeten över kommungränser, på regional nivå i län eller på statlig nivå.

I kommittémotion 2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) föreslås ett tydligare mandat för MSB att styra vad kommunernas handlingsplaner och styrdokument för räddningstjänsten ska innehålla (yrkande 22), en förbättrad tillsyn för skydd mot olyckor (yrkande 23) och att kommunerna får bättre möjligheter att använda resurser och kompetens inom skogsbruk, jordbruk och entreprenadföretag vid räddningstjänstinsatser (yrkande 24).

Utskottets ställningstagande

Utskottet delar i stort regeringens problembild, vilket man tidigare uttryckt i bl.a. betänkande 2018/19:F6U7. Utskottet välkomnar därför regeringens förslag om en effektivare räddningstjänst, som är grundat på två gedigna utredningar. Genom förslagen anser utskottet likt regeringen att förutsättningarna förbättras att förebygga olyckor och minska skador till följd av olyckor samt att ansvarsfördelningen mellan statlig, regional och kommunal nivå avvägs väl. Skyddet mot olyckor blir dessutom mer effektivt och likvärdigt över landet. Detta är inte minst viktigt mot bakgrund av de omfattande skogsbränder som drabbat Sverige de senaste åren. Propositionen tillstyrks därför i sin helhet med de skäl som regeringen anför.

Detta innebär att utskottet inte delar de invändningar som framförs om den föreslagna lagtexten. Motion 2020/21:127 (V) yrkande 2 och motion 2020/21:128 (M) yrkandena 2 och 4 avstyrks.

Motionsyrkandena om ytterligare utredningar m.m., dvs. 2020/21:127 (V) yrkande 1 och 2020/21:128 (M) yrkandena 1 och 3 avstyrks också.

Utskottet övergår nu till att behandla de motionsyrkanden som innehåller förslag om tillkännagivanden i frågor som anknyter till lagförslagen.

Utskottet instämmer med regeringens syn på samhällets förmåga att hantera situationer under höjd beredskap och ytterst krig och ser i sammanhanget fram emot den kommande rapporten från Utredningen om ansvar, ledning och samordning inom civilt försvar på central, regional och lokal nivå (dir. 2018:79). Utskottet utgår från att regeringen med den som utgångspunkt vidtar de åtgärder som det anses finnas behov av. Med hänvisning till det anförda avstyrks motion 2019/20:2735 (M) yrkande 2.

I fråga om motion 2020/21:147 (KD) och att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag som innebär att MSB och länsstyrelserna får i uppdrag att stödja kommunernas förebyggande arbete genom att ta fram riskhanteringsplaner för att hantera torka och vattenbrist anser utskottet att det inte finns skäl att vidta ytterligare åtgärder i nuläget utöver det stöd som t.ex. MSB redan ger till aktörer för att anpassa samhället till ett förändrat klimat, främst till kommuner och länsstyrelser. Yrkandet avstyrks.

Utskottet avstyrker även övriga motionsyrkanden i den mån de inte kan anses tillgodosedda med förslagen i propositionen och vad utskottet anfört.

Villkor för deltidbrandmän

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen ställer sig bakom det som utskottet anför om undantag i a-kassereglerna för deltidbrandmän och tillkännager detta för regeringen.

Jämför särskilt yttrande 1 (S, MP) och 2 (SD).

Motionerna

Pål Jonson m.fl. (M) föreslår i kommittémotion 2020/21:128 yrkande 5 att det ska göras undantag i a-kassereglerna för deltidbrandmän.

I kommittémotion 2019/20:2737 yrkande 8 av Beatrice Ask m.fl. (M) föreslås att villkoren för deltidbrandmän ska förbättras.

Roger Richthoff m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2020/21:157 att regeringen snarast ska återkomma till riksdagen om hur den avser att förbättra situationen för Sveriges deltidbrandmän.

I kommittémotion 2020/21:126 föreslår Daniel Bäckström m.fl. (C) att regeringen ska se över vissa regler som inte primärt är anpassade till en anställning som deltidbrandman. Inte minst har arbetslöshetsförsäkringens utformning enligt motionärerna negativ påverkan på personalförsörjningen.

Daniel Bäckström m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2019/20:3262 yrkande 27 att förbättrade villkor till förmån för deltidbrandmän ska ses över.

I kommittémotion 2020/21:127 yrkande 3 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) föreslås att regeringen snarast ska återkomma med ett förslag på undantag för deltidbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning.

Mikael Oscarsson m.fl. (KD) föreslår i kommittémotion 2020/21:147 yrkande 1 att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag till ändringar i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring som innebär undantag för deltidanställda brandmän.

Propositionen

I proposition 2019/20:176 En effektivare kommunal räddningstjänst anger regeringen att det inte bör införas ett undantag för deltidbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning i väntan på resultatet från Utredningen om en ny arbetslöshetsförsäkring för fler, grundad på inkomster (A 2018:01) som tillsattes av regeringen i februari 2018. I propositionen anges vidare att regeringen, om utredningens förslag inte löser problemen, avser att återkomma i frågan för att förbättra situationen för deltidbrandmännen.

Bakgrund

Pågående arbete

Räddningstjänstutredningen konstaterar i sitt betänkande En effektivare kommunal räddningstjänst (SOU 2018:54) att det är kommunerna som ansvarar för räddningstjänstens personalförsörjning och att det i flera kommuner finns goda exempel på framgångsrikt rekryteringsarbete. Staten ger också stöd till kommunerna genom att MSB bl.a. utbildar deltidbrandmännen (räddningstjänstpersonal i beredskap). Utredningen föreslår dock att kommuner, och inte bara räddningstjänstorganisationer, ska ta ansvar för personalförsörjningen av deltidbrandmän.

Enligt utredningen har framför allt reglerna om arbetslöshetsförsäkring en påtagligt negativ påverkan på personalförsörjningen. Utredningen föreslår därför att huvuddelen av arbete som deltidbrandman ska undantas vid beräkning av arbetslöshetsersättning.

I utredningsbetänkandet Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen (SOU 2020:37, 16 juni 2020) föreslås att lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring, förkortad ALF, ersätts av en ny lag och att förordningen (1997:835) om arbetslöshetsförsäkring, förkortad ALFFo, ersätts av en ny förordning.

Med en försäkring grundad på inkomster blir arbetslöshetsförsäkringen, dvs. grundförsäkringen och inkomstbortfallsförsäkringen, en sammanhållen inkomstbortfallsförsäkring. En effekt av detta är att dagens arbetsvillkor ersätts av ett inkomstvillkor.

I utredningen föreslås vidare att ersättningsperiodens längd ska vara differentierad utifrån den sökandes förankring på arbetsmarknaden, mätt med förvärvsinkomster, och att ersättningens storlek ska bestämmas utifrån den sökandes tidigare inkomster och medlemskap i eller anslutning till en arbetslöshetskassa. Utredningen föreslår även att ersättningen ska trappas ned med tiden i arbetslöshet.

Det föreslås också att beräkningsreglerna ska ändras från en dag och veckobaserad försäkring till en månadsbaserad försäkring.

Utgångspunkten för Utredningen om en ny arbetslöshetsförsäkring för fler, grundad på inkomster har varit att inte lämna uttryckliga förslag för särskilda yrkeskategorier, eftersom sådan specialreglering ökar risken att olika yrkeskategorier får olika förutsättningar som inte är motiverade. Det innebär att lagen kommer att tillämpas utifrån en bedömning från fall till fall, baserat på bestämmelserna om att ersättning lämnas vid arbetslöshet till den som är oförhindrad att arbeta och står till arbetsmarknadens förfogande.

Frågan bereds för närvarande i Regeringskansliet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller det man tidigare anfört i bl.a. betänkande 2017/18:FöU7 och 2018/19:FöU7, dvs. att tillgången på deltidsbrandmän (räddningstjänstpersonal i beredskap) är av vital betydelse för räddningstjänstverksamheten totalt sett. Av den anledningen välkomnar utskottet MSB:s arbete och att det i flera kommuner finns goda exempel på framgångsrik rekrytering av deltidsbrandmän. Området bör dock utvecklas än mer. De nuvarande reglerna om arbetslöshetsförsäkring har en påtagligt negativ påverkan på personalförsörjningen då en deltidsbrandman som är arbetslös i övrigt riskerar att få lägre arbetslöshetsersättning om han eller hon också är aktiv som deltidsbrandman. Utskottet anser liksom utredningen En effektivare kommunal räddningstjänst för fler, grundad på inkomster att deltidsbrandman är en särpräglad anställning vilket man bör ta i beaktande när det gäller reglerna för a-kassan. Med hänvisning till de anförda delar utskottet den uppfattning som framförs i motionerna att deltidsbrandmännens villkor i det här avseendet behöver förbättras. Utskottet föreslår därför med anledning av motionerna att riksdagen ställer sig bakom utskottets förslag att regeringen skyndsamt ska se över möjligheterna att bevilja undantag i a-kassareglerna för deltidsbrandmän och tillkännager detta för regeringen.

Skogsbrandsbekämpning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om skogsbrandsbekämpning, i huvudsak mot bakgrund av det arbete som MSB redan bedriver.

Jämför reservation 9 (SD), 10 (M), 11 (C) och 12 (KD).

Motionerna

I motion 2019/20:258 av Mikael Larsson (C) föreslås en utredning om att införskaffa brandflyg tillsammans med Norge och Finland.

Mats Nordberg m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2019/20:604 yrkande 39 att kapaciteten att bekämpa skogsbränder ska utvecklas.

I motion 2019/20:1089 av Sten Bergheden (M) anförs att brandberedskapen för skogsbränder bör höjas (yrkande 1) och att Sverige behöver se över sin brandbekämpningskapacitet med fler flygplan (yrkande 2).

Isak From och Helén Pettersson (båda S) föreslår i motion 2019/20:1259 yrkande 1 att MSB även i fortsättningen ska beakta privata helikopterföretags betydelse vid brand och andra samhällsfarliga situationer.

I motion 2019/20:1406 yrkande 2 av Kristina Nilsson och Isak From (båda S) föreslås att behovet av att kunna nyttja små regionala flygplatser för civilförsvaret vid exempelvis skogsbränder ska ses över.

Beatrice Ask m.fl. (M) föreslår i kommittémotion 2019/20:2737 att den nationella brandbekämpningsförmågan från luften ska utvecklas (yrkande 2) och att det fullt ut ska införas möjlighet till statligt stöd för skogsbrandsbevakning (yrkande 10).

I kommittémotion 2019/20:2819 yrkande 41 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) föreslås att möjligheten att ge Försvarsmakten och Sjöfartsverket viss beredskap för skogsbrandsläckning ska ses över.

Daniel Bäckström m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2019/20:3262 att möjligheten till satsningar på nationell brandbekämpningsförmåga från luften ska ses över (yrkande 28) och att det systematiska användandet av de frivilliga flygklubbarna för skogsbrandsbevakning ska främjas (yrkande 29).

Bakgrund

Pågående arbete

Av budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21: utg.omr. 6) framgår att kommunala räddningstjänster har vidtagit flera åtgärder för att stärka sin beredskap och förmåga att genomföra räddningsinsatser, särskilt vid omfattande olyckor. Ett flertal kommuner har t.ex. genom utvecklad samverkan stärkt sin förmåga att övergripande leda och snabbt kraftsamla vid komplexa eller omfattande räddningsinsatser, t.ex. vid stora skogsbränder.

Hanteringen av skogsbränderna 2018 visade att det finns förbättringsområden, bl.a. i fråga om övergripande ledning, nationell prioritering, fördelning av förstärkningsresurser samt samverkan mellan kommunala räddningstjänster

MSB har vidtagit flera åtgärder för att stödja kommunal och statlig räddningstjänst. Möten för kommunal och statlig räddningstjänst har bl.a. anordnats genom olika räddningstjänstforum för att stärka samverkan mellan de ansvariga aktörerna. Aktörerna har även analyserat förutsättningarna för ett mer enhetligt ledningssystem för statlig och kommunal räddningstjänst.

En nationell förmåga att prioritera och fördela förstärkningsresurser vid flera pågående och geografiskt utspridda räddningsinsatser, t.ex. skogsbränder, har utvecklats i nära samarbete mellan MSB och kommunal räddningstjänst. MSB har dessutom genom utökade medel om 65 miljoner kronor stärkt förmågan att bistå kommunal räddningstjänst med förstärkningsresurser, bl.a. materiel för skogsbrandsläckning, stabs- och ledningsstöd samt helikoptrar för brandsläckning.

MSB har även utarbetat ett flertal vägledningar för att stödja kommunal räddningstjänst, bl.a. inom skogsbrandsläckning, eldningsförbud och räddningstjänst under höjd beredskap. Vidare har myndigheten på regeringens uppdrag utarbetat förslag till vilka åtgärder kommuner kan vidta för att inrätta av räddningsvärn som på olika sätt kan stödja räddningstjänsterna, t.ex. vid skogsbränder.

För att öka kunskapen kring skogsbrandsläckning har även särskilda skogsbrandsutbildningar med över 200 deltagare genomförts, främst från kommunal räddningstjänst, Försvarsmakten och Kustbevakningen.

Vid ett ministermöte i oktober 2019 antogs utvecklingsmål för det nordiska krisberedskapssamarbetet, Hagasamarbetet, för 2019–2021 och de s.k. Oslokonklusionerna, vilket innebar en överenskommelse om att fortsätta att utveckla det nordiska samarbetet om hantering av skogsbränder.

Inom EU började den nya reviderade civilskyddslagstiftningen gälla i mars 2019. Genom revideringen av civilskyddsmekanismen ökar kraven på medlemsländerna vad gäller det förebyggande och förberedande arbetet på nationell nivå. Möjligheterna att ge operativt stöd till medlemsstaterna vid större allvarliga händelser utökas. En ny beredskapsresurs, det s.k. rescEU, har etablerats som ett operativt stöd när nationella resurser inte räcker till. I ett första skede kommer rescEU att fokusera på flygande resurser med kapacitet att släcka skogsbränder, kemiska, biologiska, radiologiska och nukleära resurser (CBRN) samt katastrofmedicin. Under 2019 anmälde Sverige sex helikoptrar till att ingå i rescEU-kapaciteten, enligt budgetpropositionen.

Enligt MSB:s webbplats syftar myndighetens förstärkningsresurs för luftburet stöd vid skogsbrand till att stödja och stärka de kommunala räddningstjänstorganisationernas förmåga att hantera en skogsbrand och därmed begränsa spridningen. När den kommunala räddningstjänsten ställs inför skogsbränder med snabb spridning och omfattande brandtillväxt och när deras egna resurser inte bedöms räcka till kan MSB erbjuda olika typer av förstärkningsresurser, t.ex. stöd med helikoptrar och skopande flygplan.

MSB har ett avtal med en helikopterleverantör som innebär att det under skogsbrandssäsong ska finnas tillgång till tio släckande helikoptrar, som var och en kan bära upp till 1200 liter vatten. Helikopterresurserna är i normalläget utspridda på olika baser i landet; positioneringen anpassas efter riskbilden. De är självförsörjande avseende bränsle och medför utrustning och personal för samband med räddningsledare. MSB kan vid behov besluta om ökad beredskap med helikoptrarna utifrån en kombination av brandrisken, eventuella hotade värden och behovet av resurser. Beredskapen kan då höjas genom kortare anspänningstider och fler helikoptrar i beredskap.

MSB hade inför sommaren 2020 också ett avtal som under skogsbrandssäsong ger tillgång till två mindre skopande flygplan av typen AT-802 F. Planen är vattenbombningsplan som har en kapacitet att släppa ca 3 000 liter vatten per fällning. I flygresursen ingår besättning och nödvändig tillhörande logistik. Flygplanen baserades i Nyköping och kunde vid behov baseras på annan ort för att kunna agera snabbt vid en skogsbrand.

En räddningsledare eller en länsstyrelse har möjlighet att rekvirera förstärkningsresurser från MSB, via myndighetens tjänsteman i beredskap (MSB 1543, juni 2020).

Utskottets ställningstagande

Utskottet vidhåller – likt man gjorde i betänkande 2018/19:FöU7 – att det är positivt att räddningstjänsterna och MSB gradvis har förbättrat sin förmåga att hantera skogsbränder jämfört med hanteringen av branden i Västmanland

2014. Samtidigt krävs ytterligare arbete för att säkerställa att Sverige är tillräckligt väl utrustat för att kunna hantera framtida skogsbränder eller andra stora händelser på ett så effektivt sätt som möjligt. Vid omfattande räddningsinsatser, som vid skogsbränderna 2018, kan det vara viktigt att någon ur ett nationellt perspektiv får en överblick över tillgängliga resurser för att dessa ska kunna prioriteras och fördelas till de insatser som är i störst behov av dem. Det kan också finnas ett behov av att kunna aktivera och förflytta resurserna inom landet om riskbilden skulle förändras. Det är således positivt att MSB genom propositionen om en effektivare kommunal räddningstjänst ges möjlighet att prioritera och fördela resurser i en konkurrenssituation.

Utskottet välkomnar överlag de genomförda utredningarna samt berörda myndigheters arbete med att dra lärdomar från tidigare skogsbränder och utveckla verksamheten för att bättre kunna hantera framtida bränder. Utskottet välkomnar även de åtgärder som vidtagits, bl.a. att MSB upphandlat flygkapacitet för skogsbrandsläckning. Utskottet kommer att följa arbetet med att genomföra den beslutade utvecklingen av civilskyddsmekanismen inom EU.

Den presenterade propositionen, utredningarna och berörda myndigheters arbete med att omhänderta lärdomar från händelserna sommaren 2014 och 2018 bör sammantaget leda till åtgärder som gör att Sverige är bättre rustat för kommande stora skogsbränder och andra stora och komplicerade händelser. Utredningarnas förslag och myndigheternas arbete kan sägas vara i enlighet med motionärernas intentioner. Utskottet ser därför inte tillräckliga skäl att föreslå ytterligare åtgärder i nuläget. Motionsyrkandena avstyrks.

Utbildningsverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utbildning, bl.a. mot bakgrund av det arbete som MSB redan bedriver.

Jämför reservation 13 (C).

Motionerna

I motion 2019/20:650 av Anders Hansson (M) föreslås att möjligheten att införa ett krav på genomförd SMO-utbildning (skydd mot olyckor) för att kunna bli heltidsbrandman ska ses över.

Lars Mejern Larsson m.fl. (S) föreslår i motion 2019/20:2321 att behovet av statligt stöd för utbildning av deltidbrandmän ska övervägas.

I kommittémotion 2019/20:2737 yrkande 7 av Beatrice Ask m.fl. (M) föreslås att utbildningen för räddningstjänstpersonal ska byggas ut.

Serkan Köse (S) föreslår i motion 2019/20:3029 yrkande 1 att utbildningssystemet för brandpersonal ska ses över.

I kommittémotion 2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) föreslås att utbildningen av räddningstjänstpersonal ska byggas ut till fler ställen runt om

i landet (yrkande 25) och att behovet av specialistutbildning för brandmän och räddningsledare vad gäller stora skogsbränder ska ses över (yrkande 26).

Bakgrund

Pågående arbete

Av budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 6) framgår att MSB ska tillhandahålla utbildning i skydd mot olyckor. Utbildningarna ska säkerställa en likvärdig och grundläggande kompetens hos räddningstjänstpersonal i hela landet. De mest omfattande utbildningarna är grund- och vidareutbildningar för del- och heltidsbrandmän samt räddningsledare.

Under 2019 utökades antalet utbildningsplatser genom att myndigheten tillfördes 36 miljoner kronor. MSB har under 2019 tillhandahållit 572 utbildningsplatser för utbildning av heltidsbrandmän och sammanlagt 1 195 utbildningsplatser för deltidsbrandmän. De sistnämnda utbildningarna består av två delar och har bedrivits på ett flertal platser i landet. Vidare har myndigheten tillhandahållit 351 utbildningsplatser för räddningsledare.

I utredningsbetänkandet En effektivare kommunal räddningstjänst (SOU 2018:54) anges följande:

Någon avgörande kritik mot MSB som utbildningsanordnare har inte lagts fram, tvärtom synes utbildningarna generellt sett hålla god kvalitet. Sammanhållen utbildning i MSB:s regi kan bidra till att ge de gemensamma grunder och den större enhetlighet och likvärdighet som bör eftersträvas. Ett annat skäl för att behålla MSB som utbildare är det svåra rekryteringsläget avseende framför allt deltidsbrandmän. Att i detta läge ersätta MSB:s utbildningar med att bygga upp nya utbildningar skulle kunna försämra rekryteringsläget ytterligare.

Enligt Räddningstjänstutredningen (SOU 2018:54) bekostas utbildningen för deltidsbrandmän av staten. Därutöver ger staten genom MSB bidrag till kommunens omkostnader vid utbildning av deltidsbrandmän. Det bidraget halverades vid årsskiftet 2014/15 för att medlen skulle användas till fler utbildningsplatser.

MSB anger i sin årsredovisning för 2019 att man, för att öka kunskapen om skogsbrandsläckning, utförde en särskild satsning under 2019. Vid sju tillfällen genomfördes skogsbrandsutbildningar med över 200 deltagare, främst från kommunal räddningstjänst men även från Försvarsmakten och Kustbevakningen.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill understryka – liksom man gjorde i bl.a. betänkandena 2017/18:FöU7 och 2018/19:FöU7 – att kvalificerad utbildning är en förutsättning för att den kommunala räddningstjänsten ska kunna få goda förutsättningar att bedriva en kompetent räddningstjänstverksamhet. Utskottet välkomnar MSB:s utvecklingsarbete som bildar en viktig bas för att utveckla utbildningen på området.

Utskottet instämmer i vad regeringen uttrycker i den nu aktuella propositionen om att det inte bör ställas upp någon generell lägstanivå på utbildning. Det får i stället vara kommunens ansvar att bestämma vad som bör krävas för de uppgifter som man avtalar om. Utskottet har dessutom tidigare fått information från MSB om att de flesta kommuner i dag i regel anställer personer som genomgått SMO-utbildning till brandkåren (se bet. 2017/18:FöU7).

Utskottet bedömer sammantaget att det i dagsläget inte finns tillräckliga skäl att föreslå ytterligare åtgärder inom utbildningsområdet. Motionsyrkandena avstyrks.

Utryckningstider för brandkåren m.fl.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om utryckningstider för brandkåren m.fl., bl.a. med hänvisning till SOS Alarms arbete utifrån givet mål.

Jämför reservation 14 (KD).

Motionen

I kommittémotion 2019/20:2760 yrkande 71 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) föreslås att det ska utredas om gemensamt definierade nyckeltal bör tas fram på riksnivå för utryckningstiderna för brandkår, ambulans och polis.

Bakgrund

Pågående arbete

Av budgetpropositionen för 2021 (prop. 2020/21:1 utg.omr. 6) framgår att i alarmeringsavtalet mellan staten och SOS Alarm Sverige AB har bolaget åtagit sig att upprätthålla en medelsvarstid på åtta sekunder för inkomna larmanrop till det nationella nödnumret 112. Under 2019 besvarade SOS Alarm drygt 3,3 miljoner samtal till 112, varav 68 procent bedömdes led till ett akut behov av hjälp från samhällets hjälporgan, dvs. i första hand från polis, räddningstjänst och ambulanssjukvård. Antalet samtal med tolkbehov har under en period av fyra år ökat från ca 5 800 till ca 10 000. Tolkning har skett på ca 80 språk. Medelsvarstiden har sänkts avsevärt under de tre senaste åren och var 8,6 sekunder under 2019.

Regeringen bedömer att SOS Alarms samhällsuppdrag att hantera nödsamtal och annan nödkommunikation till samhällets nödnummer 112 håller hög kvalitet och effektivitet. SOS Alarms tydliga resultatförbättring i fråga om medelsvarstiden för larmanrop till nödnumret 112 har bibehållits under 2020. I förening med bolagets användande av ny teknik (Advanced Mobile Location, AML) för exakt positionering av hjälpsökande vid hantering av larmanrop till

112 bedöms detta ha bidragit till att enskilda hjälpsökande snabbare har kunnat få hjälp av samhällets hjälporgan.

I utredningsbetänkandet En effektivare kommunal räddningstjänst (SOU 2018:54) konstateras att tiden från det att en olycka inträffar till dess att räddningstjänstpersonal kan sätta in åtgärder mot den har stor betydelse för vilka skador olyckan orsakar. Den tid det tar från att ett larm kommer in till SOS Alarm till dess att räddningstjänsten är på olycksplatsen benämns responstid. Under 2015 hade 61 procent av räddningsinsatserna en responstid på mindre än 10 minuter och 93 procent en responstid på under 20 minuter. Utredningen understryker samtidigt att räddningsarbetet kan påbörjas av andra personer som är på plats före räddningstjänsten och att tiden mellan det att en olycka inträffar och en person eller ett tekniskt system uppfattar olyckan och bestämmer sig för att larma är viktig för helhetsperspektivet.

I den nu aktuella proposition 2019/20:176 om en effektivare kommunal räddningstjänst föreslår regeringen att MSB ska ha tillsyn över att kommunerna följer LSO och föreskrifter som utfärdats i anslutning till lagen. MSB ska också samordna kommunerna på nationell nivå och stödja dem med råd och information i deras verksamhet enligt LSO. Myndigheten ska också på nationell nivå främja efterlevnaden av lagen och föreskrifter som utfärdats i anslutning till lagen.

Utskottets ställningstagande

Det är av stor vikt att uttryckningstiderna för brandkår, ambulans och polis är så korta som möjligt för att möjliggöra en framgångsrik räddningsinsats, vilket utskottet också uttryckte i betänkande 2018/19:FöU7. Det bör dock understrykas att saken till stor del beror på under vilka olika villkor respektive verksamhet fungerar, bl.a. kopplat till deras kärnuppgifter, var i landet de verkar och samhällsplaneringen överlag. Frågan om nyckeltal är därför komplex.

Utskottet kan dock konstatera, inom ramen för sitt ansvarsområde, att både svarstiden hos SOS Alarm och den tid det tar för räddningstjänsten att komma fram till olycksplatsen spelar en viktig roll. Utskottet ser positivt på att SOS Alarms medelsvarstid har kunnat sänkas tre år i rad bl.a. tack vare fler anställda.

Det är också utskottets uppfattning att den förstärkta roll som regeringen föreslår för MSB i den nu aktuella propositionen i fråga om förstärkt tillsyn och stöd genom en koncentration till en myndighet – med en möjlighet att förelägga kommunerna att avhjälpa brister – kommer att bidra till en än effektivare räddningstjänst.

Utskottet finner för närvarande inte tillräckliga skäl att vidta ytterligare åtgärder på området. Motionsyrkandet avstyrks

Införande av lagkrav på räddningsstråk

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att införa lagkrav på räddningsstråk.

Motionen

I motion 2019/20:2273 av Sara Heikkinen Breitholtz m.fl. (S) föreslås att möjligheten att införa lagkrav på räddningsstråk i svensk lagstiftning ska ses över, dvs. att bilister ska behöva bilda fri väg för räddningstjänst, polis och ambulans när trafiken är stillastående eller i gångtakt även innan ett utryckningsfordon kan höras.

Bakgrund

Pågående arbete

Utskottet har begärt information från MSB om utryckningskörning, framkomlighet för räddningsfordon samt säkerheten för räddningspersonal som vistas i vägtrafikmiljö i samband med räddningsinsatser. Bland annat har MSB nyligen uppdaterat vägledningen Säkerhet i vägtrafikmiljö. I arbetet med att ta fram vägledningen medverkade både Trafikverket, Transportstyrelsen och Polismyndigheten och frågan om trafikanters beteende vid utryckningar och vid trafikolyckor diskuterades. Detta resulterade bl.a. i att det teoretiska körkortetsprovet de senaste åren har utvecklats med frågor om trafikantbeteende i samband med trafikolyckor. MSB har dock ingen tydlig bild i dag av hur omfattande problemet är med trafikköer som hindrar utryckningsfordon. Varken olycksutredningar eller händelserapporter (som räddningstjänsterna fyller i efter genomförd räddningsinsats och skickar till MSB) tar upp detta i någon större grad, enligt myndigheten.

Utskottet har även fått information från Regeringskansliet om att det pågår arbete som rör användningen av s.k. geostaket för att styra fordon till ett visst agerande och som även rör utvecklingen av informations- och datadelning till och från fordon. Bland annat har regeringen tillsatt en ensamutredare som ska utreda ansvar vid automatiserad körning samt hur geostaket skulle kunna användas. En utredningsrapport ska lämnas vid årsskiftet.

Utskottets ställningstagande

I 2 kap. 5§ trafikförordningen (1998:1276) anges att en trafikant ska lämna fri väg för utryckningsfordon som ger ifrån sig en signal med föreskriven larmanordning. Även om utskottet ser positivt på en trafikkultur med räddningsstråk för att underlätta för utryckningsfordon ser utskottet i dagsläget inte skäl

att föra in ett sådant krav i gällande lagstiftning. Utskottet vill dessutom hänvisa till att den tekniska utvecklingen inom det geotekniska området går i rasande fart och till den pågående utredningen inom området. I sammanhanget bör även MSB:s m.fl. myndigheters arbete lyftas fram. Motionen avstyrks.

Reservationer

1. Kommunernas handlingsprogram, punkt 1 (M)

av Pål Jonson (M), Jan R Andersson (M), Jörgen Berglund (M) och Alexandra Anstrell (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 1 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 3 kap. 3 och 8 §§ regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor med den ändringen att paragraferna ska ha den lydelse som reservanterna föreslår i bilaga 3.

Därmed bifaller riksdagen motion

2020/21:128 av Pål Jonson m.fl. (M) yrkande 4 och avslår proposition 2019/20:176 i denna del.

Ställningstagande

Enligt nuvarande bestämmelser ska kommunfullmäktige för varje ny mandatperiod fatta beslut om kommunernas egna handlingsprogram för den förebyggande verksamheten och för räddningstjänstverksamheten.

I proposition 2019/20:176 föreslås att kravet på att handlingsprogrammen ska antas av kommunfullmäktige, eller i kommunalförbund av den beslutande församlingen, ska tas bort som ett led i att göra de dokument som styr verksamheten mer likformiga och enklare att hantera.

Vi håller med om att det finns en stor relevans i att göra dokumenten mer ändamålsenliga och likformiga för att kunna utveckla kvaliteten i dem. Vi delar även Räddningstjänstutredningens uppfattning att besluten om kommunens räddningstjänst måste bli en del i den ordinarie styrningen av kommunens verksamhet. Dock anser vi att målsättningar med och inriktningar av skyddet mot olyckor behöver fastställas av kommunfullmäktige, varför hela eller delar av kommunernas handlingsprogram även i fortsättningen bör antas av kommunfullmäktige. Vi vill därför att riksdagen ska avslå regeringens förslag om detta.

Skälet till detta är att beslutet i kommunfullmäktige är ett viktigt sätt att skapa legitimitet och kontinuitet i arbetet med att stärka säkerheten i kommunen. I Sverige finns en lång tradition av att i frågor som rör säkerhet ha en bred politisk förankring kring inriktningen. Vi anser att detta även gäller på den kommunala nivån.

2. Överlåtande av inledande åtgärder vid en räddningsinsats, punkt 2 (V)

av Hanna Gunnarsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 3 kap. 15 § regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor med den ändringen att paragrafen ska ha den lydelse som reservanten föreslår i bilaga 3.

Därmed bifaller riksdagen motion 2020/21:127 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) yrkande 2 och avslår proposition 2019/20:176 i denna del.

Ställningstagande

I propositionen 2019/20:176 föreslås att kommuner ska ges möjlighet att överlåta åt någon annan att vidta inledande begränsade åtgärder vid en räddningsinsats. Det är, vilket också nämns i propositionen, redan i dag möjligt för andra än räddningstjänsten att vidta inledande åtgärder vid en olycka. I dag förekommer avtal mellan flera kommuner och privata vaktbolag där anställda väktare larmas i väntan på räddningstjänst.

Det kan vara nödvändigt att i vissa särskilda situationer göra avsteg från rådande ordning. I propositionen nämns t.ex. industribrandkårer. Men regeringens förslag innebär att man i praktiken öppnar bakhjulet för att kommersiella bolag ska ta över delar av räddningstjänstens uppgifter. Det innebär i praktiken en smygprivatisering av räddningstjänsten, anser jag.

För dessa uppgifter krävs utbildade brandmän med rätt utrustning. Att lägga över uppgifterna på privata bolag kan vara ett bekvämt sätt, eller en möjlig ekonomisk utväg, för kommunerna att inte behöva ta fullt ansvar för att räddningstjänsten ska vara planerad och organiserad utifrån tänkbara behov.

Förslaget innebär också att även om en privat aktör har utfört inledande åtgärder vid en räddningsinsats är det fortfarande kommunen som har ansvaret. Det betyder att räddningstjänsten kan komma att ansvara för insatser som t.ex. ett privat vaktbolag utför. Jag anser att det minst sagt skapar svårigheter vad gäller transparens och ansvarsutkrävande.

3. MSB:s tillsynsansvar i fråga om kommunerna, punkt 3 (M)

av Pål Jonson (M), Jan R Andersson (M), Jörgen Berglund (M) och Alexandra Anstrell (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen antar 5 kap. 1 a § regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor med den ändringen att paragrafen ska ha den lydelse som reservanterna föreslår i bilaga 3.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:128 av Pål Jonson m.fl. (M) yrkande 2 och
avslår proposition 2019/20:176 i denna del.

Ställningstagande

Vi anser att riksdagen bör avslå förslaget i proposition 2019/20:176 om att ge MSB tillsynsansvaret över att kommunerna följer LSO. Vi anser att ansvaret bör ligga kvar hos länsstyrelserna. Dock bör man överväga att ge MSB en tydligare roll att stödja länsstyrelserna i tillsynsarbetet. Anledningarna till avslaget är flera. Det är bl.a. en fråga om resurser genom att MSB i dag inte har en tillräckligt stor fältorganisation i hela landet som skulle möjliggöra en ändamålsenlig och väl fungerande tillsyn. Att bygga upp en sådan organisation utifrån detta nya uppdrag vore inte resurseffektivt. Vidare har länsstyrelserna redan i dag stor kunskap om det lokala arbetet i kommunerna och har även etablerade beredskapsenheter som arbetar med tillsynsansvaret dagligdags. Enligt regeringens förslag skulle MSB dessutom fortsätta att vara beroende av att samverka med länsstyrelserna i tillsynen. Slutligen vill vi, liksom Sveriges Kommuner och Regioner, peka på problemet att regeringen genom att ge MSB tillsynsansvaret ger myndigheten dubbla roller. Det handlar om att MSB i så fall både utfärdar föreskrifter och sedan tolkar och tillämpar dem. MSB går dock mot en roll som innebär ett större ansvar än vad myndigheten har i dag, särskilt när det gäller det civila försvaret. Därför bör det vara rimligt att MSB framgent tar ett ökat ansvar gentemot länsstyrelserna för att se till att deras tillsyn bedrivs på ett likvärdigt sätt över hela landet.

4. Utredning om räddningstjänstens organisation, punkt 5 (M)

av Pål Jonson (M), Jan R Andersson (M), Jörgen Berglund (M) och
Alexandra Anstrell (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 5 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:128 av Pål Jonson m.fl. (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Vi anser att även om regeringens proposition fokuserar på ett antal viktiga frågor i räddningstjänsten som ledning, samverkan och tydlighet i styrdokument

för att skapa en större likvärdighet lämnas frågan om räddningstjänstens organisation till stora delar därhän. I dag ser räddningstjänstens organisationsform väldigt olika ut mellan olika kommuner och i olika delar av landet. Till viss del måste det få förekomma olika organisationsformer i och med att olika kommuner står inför skilda utmaningar. Men organisationen måste samtidigt vara likvärdig och i möjligaste mån enhetlig för att kunna uppfylla de krav som ställs på både den enskilda räddningstjänsten och dess samverkan med andra aktörer. En ökad likvärdighet och enhetlighet förenklar också för andra relevanta aktörer som länsstyrelser och MSB när de behöver gå in och leda eller stödja större räddningsinsatser. Vi föreslår därför att en utredning tillsätts som gör en fördjupad analys av räddningstjänstens organisation och utifrån den lägger fram förslag på hur organisationen skulle kunna bli mer ändamålsenlig och likvärdig. Utredningen bör även beakta frågor som gäller andra relevanta aktörer. Det kan t.ex. gälla samverkan med näringsliv och att kunna ta vara på och utveckla frivilliga krafter. Även formerna för räddningsvärn bör utvecklas och förstärkas.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

5. Ett fortsatt tydligt statligt ledningsmandat, punkt 6 (M)

av Pål Jonson (M), Jan R Andersson (M), Jörgen Berglund (M) och Alexandra Anstrell (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:128 av Pål Jonson m.fl. (M) yrkande 3.

Ställningstagande

I propositionen lägger regeringen fram förslag som kommer att stärka kommunernas ledningsstrukturer. Det är bra att det ställs tydligare krav på ledningen hos de enskilda kommunerna samt även när det gäller samverkan med andra kommuner. MSB har också sedan några år drivit projekten Gemensamma grunder för samverkan och ledning vid samhällsstörningar och Enhetligt ledningssystem för kommunal räddningstjänst (ELS), det senare med särskilt fokus på att stärka förmågan att genomföra effektiva räddningsinsatser. Erfarenheterna från de stora skogsbränderna de senaste åren har visat brister i kommunernas ledningsförmåga. Det har krävts att staten via länsstyrelserna har gått in och tagit över ledningen över räddningsinsatser för att få till en bra samordning och ett effektivt släckningsarbete.

Regeringen skriver i sin proposition 2019/20:176 att möjligheterna för staten att ta över kommunernas räddningstjänst bör finnas kvar men begränsas, detta utifrån att det pågår ett arbete för att stärka kommunernas egen ledningsförmåga. Vi föreslår dock att det även i fortsättningen ska finnas ett tydligt mandat för staten att kunna gå in och ta över kommunernas räddningstjänst, detta för att det även fortsättningsvis ska finnas en tydlig möjlighet för den högsta nivån att utöva krisledning vid behov.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

6. En effektiv räddningstjänst i både freds- och krigstid , punkt 8 (M)

av Pål Jonson (M), Jan R Andersson (M), Jörgen Berglund (M) och Alexandra Anstrell (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2735 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 2.

Ställningstagande

Räddningstjänsten är en vital del av totalförsvaret. Den kommer i händelse av krig att ha omfattande uppgifter som rör Sveriges förmåga att uthålligt försvara landet.

Av Försvarsberedningens betänkanden, vars slutsatser vi står bakom, framgår det tydligt att Sverige måste stärka sin försvarsförmåga. Därför är det av högsta vikt att de förslag som läggs, i fråga om räddningstjänsten, inte bara beaktar vår fredstida förmåga utan också i händelse av krig.

Vi föreslår därför att regeringen ska säkerställa att räddningstjänstens roll inordnas i vår totalförsvarfsförmåga så att Sverige står väl rustat i både freds- och krigstid. Det här innebär att den nuvarande ordningen med tre nivåer – lokal, regional och nationell nivå – även bör gälla fortsättningsvis. Det är även de slutsatser som Försvarsberedningen drar när den lägger fast ledningsstrukturen.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

7. Utredning om styrning av räddningstjänsten, punkt 9 (V)

av Hanna Gunnarsson (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:127 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag delar bilden av behovet av att stärka och samordna räddningstjänsternas arbete. De kommunala räddningstjänsterna saknar många gånger tillfredsställande förutsättningar att utföra sitt uppdrag. Ett allvarligt problem är de alltför stora variationerna kommunerna emellan. Det gör att räddningstjänsten inte fullt ut fungerar för att uppnå de nationella målen i LSO. Människor ska kunna lita på att räddningstjänsten finns att räkna med oavsett var i landet man bor. Risken för bränder och andra allvarliga olyckor finns i hela landet.

Jag instämmer vidare i regeringens och Räddningstjänstutredningens (SOU 2018:54) förslag om det behövs ett tydligare ledningssystem för den kommunala räddningstjänsten. Många kommuner har frivilligt slagit ihop sina räddningstjänster i större organisationer, kommunalförbund, eller ingått olika avtal med andra kommuner. Det betyder att räddningstjänsten på flera ställen i landet i dag snarare är regional än kommunal. Jag menar dock, i motsats till regeringen, att risken är stor för att grundproblemet med bristande samverkan och ojämlika förutsättningar räddningstjänsterna emellan kommer att kvarstå så länge man inte hanterar frågan om huvudman. I dag styrs räddningstjänsten på kommunal nivå, men det skulle också finnas möjlighet att styra räddningstjänsten på regional eller statlig nivå, motsvarande den nivå som akutsjukvården (regional styrning) samt polisen och Försvarmakten (statlig styrning) styrs från. Den utredning som har föregått propositionen har inte tittat närmare på hur räddningstjänsten bör organiseras i ett vidare perspektiv, vilket jag beklagar.

Jag föreslår därför att regeringen återkommer med en utredning om regional eller statlig styrning av räddningstjänsten med målet att öka likvärdigheten och samordningen i räddningstjänsten.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

8. Kommunernas förebyggande arbete, punkt 10 (KD)

av Mikael Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2020/21:147 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 2.

Ställningstagande

Jag anser att det krävs större fokus på analysen av de lokala riskerna för olyckor och vilka förmågor kommunerna har att möta dessa risker. Regeringen behöver göra mer för att stärka stödet till kommunernas verksamhet. Omfattande skogsbränder till följd av långvarig torka är något som vi kan tvingas erfarra allt oftare i framtiden på grund av klimatförändringarna. Extremt väder väntas bli vanligare förekommande. Det riskerar att leda till minskad nederbörd där det redan är torrt och till att Sverige i högre grad även drabbas av problem som förstörda skördar, värmebölja och vattenbrist.

Trots stora problem med torka och låga grundvattennivåer och att situationen riskerar att förvärras har alltför få kommuner särskild beredskap för att bemöta den sortens händelser. Länsstyrelserna har en viktig uppgift att finnas som stöd för kommunerna vid framtagandet av de kommunala handlingsplanerna, men jag menar att det stödet behöver förstärkas. Jag föreslår därför att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag som innebär att MSB och länsstyrelserna får i uppdrag att stödja kommunernas förebyggande arbete genom att ta fram riskhanteringsplaner för att hantera torka och vattenbrist.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

9. Skogsbrandsbekämpning, punkt 16 (SD)

av Sven-Olof Sällström (SD), Caroline Nordengrip (SD) och Lars Andersson (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:604 av Mats Nordberg m.fl. (SD) yrkande 39 och

avslår motion
2019/20:1089 av Sten Bergheden (M) yrkande 1.

Ställningstagande

Sverige har inom några få år drabbats av allvarliga skogsbränder vid två tillfällen. Efter den stora branden i Västmanland 2014 tillsattes en utredning, vars rekommendationer inte omsattes i praktiska förändringar. Trots detta lyckades berörda myndigheter med stöd av olika organisationer, frivilliga och andra länder hantera bränderna sommaren 2018, utan att skadorna blev omfattande på annat än skog. Framför allt är det värt att framhålla att inget samhälle har brunnit ned, vilket hade kunnat leda till tragiska följder. Det är av största vikt att rekommendationer från utredningen efter branden 2014, tillsammans med erfarenheter från sommaren 2018, nu omsätts i praktiken. En tydlig ledningsorganisation och rollfördelning är av stor vikt. Detsamma gäller för praktiska övningar i fält, där även lokala organisationer, inklusive jordbrukare, övar med sin respektive utrustning. Vi föreslår sammanfattningsvis att kapaciteten att bekämpa skogsbränder ska utvecklas.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

10. Statligt stöd till skogsbrandsbevakning, punkt 18 (M)

av Pål Jonson (M), Jan R Andersson (M), Jörgen Berglund (M) och Alexandra Anstrell (M).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2737 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 10 och
bifaller delvis motion
2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 29.

Ställningstagande

Med regelbunden patrullering med skogsbrandsflyg finns möjligheter att upptäcka brandhärdar i ett tidigt skede. Det ökar förutsättningarna att avvärja hotande skogsbränder snabbare, innan bränderna hinner sprida sig. Tidigare bidrog staten via dåvarande Statens räddningsverk med medel för att upprätthålla en skogsbrandsbevakning från luften över hela landet. Det byggde bl.a. på frivilliga krafter i form av lokala flygklubbar som fick en rimlig ersättning från staten. Detta var en lösning som både innebar förhållandevis låga kostnader för staten och medförde att piloter fick den flygtid som de behövde. Stödet

till skogsbrandsövervakningen avskaffades dock 2003. Vissa länsstyrelser kanaliserar i dag stöd för skogsbrandsbevakning från MSB, men detta gäller långt ifrån alla. Vi föreslår därför att regeringen fullt ut ska införa möjligheten till statligt stöd för skogsbrandsbevakning som sköts av lokala flygklubbar.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

11. Statligt stöd till skogsbrandsbevakning, punkt 18 (C)

av Daniel Bäckström (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 29 och

bifaller delvis motion

2019/20:2737 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 10.

Ställningstagande

Med regelbunden patrullering med skogsbrandsflyg finns möjlighet att tidigt upptäcka brandhärdar. Det ökar förutsättningarna att avvärja hotande skogsbränder snabbare, innan bränderna hinner sprida sig. Med fördel ska detta bygga på frivilliga krafter: lokala flygklubbar som får en rimlig ersättning från staten samtidigt som deras piloter får den flygtid som de behöver. Jag föreslår sålunda att regeringen ska främja det systematiska användandet av frivilliga flygklubbar för skogsbrandsbevakning.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

12. Försvarsmaktens och Sjöfartsverkets beredskap, punkt 19 (KD)

av Mikael Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 41.

Ställningstagande

Försvarsmakten disponerar i dag ett femtiotal helikoptrar och har lång erfarenhet av olika typer av räddningsuppdrag. Dessutom är ett av Försvarsmaktens senaste helikoptersystem anpassat för ”räddningsaktioner i svårtillgängliga områden och till sjöss”. Sjöfartsverkets helikoptrar borde kunna utrustas med brandbekämpningsutrustning. För att uppnå ett effektivt utnyttjande av de helikopterresurser som i dag står till statens förfogande är det nödvändigt att i högre grad samverka myndigheter emellan. Den nationella kapaciteten att bekämpa skogsbränder från luften måste förbättras. Jag föreslår därför att regeringen ska se över möjligheten att ge Försvarsmakten och Sjöfartsverket viss beredskap för skogsbrandsläckning.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

13. Utbildningsverksamhet, punkt 20 (C)

av Daniel Bäckström (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 26 och avslår motionerna

2019/20:650 av Anders Hansson (M),

2019/20:2321 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S),

2019/20:2737 av Beatrice Ask m.fl. (M) yrkande 7,

2019/20:3029 av Serkan Köse (S) yrkande 1 och

2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 25.

Ställningstagande

Räddningstjänstpersonal utbildas främst av MSB. Det är viktigt för likvärdigheten i landet att utbildningar inom räddningstjänsten ges i en utsträckning som motsvarar kommunernas behov av utbildad personal. Även fortsättningsvis kan det krävas förstärkningar som motsvarar kommunernas behov av utbildning. Inte minst kan brandmäns och räddningsledares specialistkompetens i fråga om att bekämpa stora skogsbränder behöva utvecklas. Jag föreslår därför att man skapar en specialistutbildning för brandmän i hur stora skogsbränder bäst bekämpas.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

14. Utryckningstider för brandkåren m.fl., punkt 21 (KD)

av Mikael Oscarsson (KD).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2019/20:2760 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD) yrkande 71.

Ställningstagande

På landsbygden tar det ofta lång tid från det att någon har larmat till dess att utryckningsfordon kommer på plats. Detta är i viss mån ofrånkomligt samtidigt som det är önskvärt med så korta utryckningstider som möjligt. Jag anser därför att den maximala tiden för utryckningar ska anges inom olika områden och föreslår därför att det ska utredas om gemensamt definierade nyckeltal bör tas fram på riksnivå för utryckningstiderna för polis, ambulans och brandkår. Dessa nyckeltal kan sedan ligga till grund för politiska beslut för de huvudmän som ansvarar för respektive utryckningsverksamhet.

Riksdagen bör ställa sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännage detta för regeringen.

Särskilda yttranden

1. Villkor för deltidbrandmän, punkt 15 (S, MP)

Niklas Karlsson (S), Paula Holmqvist (S), Mattias Ottosson (S), Alexandra Völker (S), Elisabeth Falkhaven (MP) och ClasGöran Carlsson (S) anför:

Vi välkomnar utskottets engagemang för räddningstjänstpersonal i beredskap (deltidsbrandmän) och villkoren för en oundgänglig resurs för samhällets krisberedskap. En väl fungerande arbetslöshetsförsäkring är avgörande för en modern arbetsmarknad. Vi delar uppfattningen att deltidbrandmän inte ska missgynnas ekonomiskt i händelse av arbetslöshet. Det är emellertid viktigt att understryka att det kan finnas fler yrkesgrupper som riskerar att hamna i kläm på grund av rådande regelverk. Det är därför viktigt att, i enlighet med pågående regeringsbehandling, också titta bredare på frågan om villkoren i arbetslöshetsförsäkringen.

2. Villkor för deltidbrandmän, punkt 15 (SD)

Sven-Olof Sällström (SD), Caroline Nordengrip (SD) och Lars Andersson (SD) anför:

I regeringens proposition framkommer det att de kommunala räddningstjänsterna i Sverige står inför stora utmaningar framledes, en uppfattning vi delar. En av dessa utmaningar är personalförsörjningen av deltidbrandmän till de olika deltidstyrkorna runt om i vårt land. Rekryteringsproblemen är många och har pågått under flera år. Regeringen väljer i propositionen att gå emot Räddningstjänstutredningens förslag om att bevilja undantagsregler för deltidbrandmän i fråga om ersättningen från a-kassan och hänvisar i stället till vad utredningen Ett nytt regelverk för arbetslöshetsförsäkringen kommit fram till. Regeringen tänker återkomma med förslag på lösning utifall utredningens förslag inte löser problemet. Enligt vår uppfattning gjorde den inte det. Den utredningen var tveksam till att föreslå specialreglering för olika yrkesgrupper.

Vi har inget att erinra mot utskottets beslut i frågan men i dagsläget ser vi inte att en särreglering för deltidbrandmän är den optimala lösningen då vi anser att likabehandlingsprincipen på arbetsmarknaden är viktig. En förbättrad situation överlag för Sveriges deltidbrandmän behöver dock ske och är grundläggande för en effektiv och attraktiv räddningstjänst.

3. En kompetent räddningstjänst i hela landet och ett stärkt skydd mot olyckor och skogsbränder (C)

Daniel Bäckström (C) anför:

Att Sverige inte har varit väl rustat för att hantera stora och omfattande skogsbränder har varit känt under många år, inte minst sedan de stora skogsbränderna i Västmanland 2014. Trots det har det dröjt till 2020 innan regeringen vidtar åtgärder i rätt riktning för att komma till rätta med de systemfel som länge har funnits inom svensk räddningstjänst. Centerpartiet har under flera år motionerat om många av de åtgärder som regeringen nu vidtar för att stärka förutsättningarna för svensk räddningstjänst och öka statens stöd till kommunerna, bl.a. i fråga om stöd i arbetet med handlingsplaner och det olycksförebyggandearbetet samt genom stärkt tillsyn.

Vid de stora bränderna 2018 var vårt parti först med att kräva att Sveriges flygande brandsläckningsförmåga skulle bli bättre och att Sverige skulle ha egna luftburna skogsbrandsläckningsresurser. Jag välkomnar att MSB därefter har säkerställt det både genom brandsläckningshelikoptrar och flygplan, i samarbete med näringsliv och EU. Statliga förstärkningsresurser har visat sig vara ett effektivt stöd till kommuner vid större skogsbränder. Jag har också krävt att kommunerna i större utsträckning än i dag ska kunna använda resurser och kompetens från skogsbruk, jordbruk och entreprenadföretag vid tidiga räddningstjänstinsatser. Vid skogsbränderna 2018 visade sig frivilliga inom jord- och skogsbruken och entreprenörsföretagen vara en mycket viktig resurs. Det undantag som nu införs i lagstiftningen är bra.

Centerpartiets förslag för en stärkt räddningstjänst och förmåga att förebygga och hantera stora olyckor och skogsbränder innebär att staten tar ett större ansvar för att se till att kommunerna rättsligt har de verktyg som de behöver. Det innebär också att stödet till kommunerna ökar genom fler utbildade brandmän, i form av både heltids- och deltidsbrandmän runt om i landet, och att staten bidrar med nationella förstärkningsresurser inklusive brandsläckningsflyg. I gengäld får staten mer att säga till om vad gäller hur det förebyggande arbetet kan stärkas och en stärkt tillsyn. Sammantaget ger det bättre verktyg för ett likvärdigt skydd i hela landet.

Mot bakgrund av regeringens lagda förslag i propositionen anser jag att de motionsyrkanden som har lagts fram inom ramen för förslagspunkt 12 (mot. 2019/20:3262 yrkande 22), 13 (mot. 2019/20:3262 yrkande 23), 14 (mot. 2019/20:3262 yrkande 24), 17 (mot. 2019/20:3262 yrkande 28) och 20 (mot. 2019/20 yrkande 25) är tillgodosedda, varför jag avstår från att reservera mig till förmån för dessa motionsyrkanden.

BILAGA I

Förteckning över behandlade förslag

Propositionen

Proposition 2019/20:176 En effektivare kommunal räddningstjänst:

Riksdagen antar regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor.

Följdmotionerna

2020/21:126 av Daniel Bäckström m.fl. (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om införa ett undantag för deltidbrandmän i beräkningen av a-kassa och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:127 av Hanna Gunnarsson m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med en utredning om regional eller statlig styrning av räddningstjänsten med målet att öka likvärdigheten och samordningen i räddningstjänsten och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen avslår förslaget om att kommunen ska ges en möjlighet att överlåta åt någon annan att vidta inledande begränsade åtgärder vid en räddningsinsats.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast bör återkomma med ett förslag på undantag för deltidbrandmän vid beräkning av arbetslöshetsersättning och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:128 av Pål Jonson m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en utredning av räddningstjänstens organisation och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen avslår regeringens förslag i 5 kap. 1 a § gällande att MSB ska ta över tillsynsansvaret över att kommunerna följer lagen om skydd mot olyckor och föreskrifter som meddelats i anslutning till lagen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om ett fortsatt tydligt statligt ledningsmandat och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen avslår regeringens förslag i 3 kap. 3 § gällande att kravet på att handlingsprogrammet ska antas av kommunfullmäktige, eller i kommunalförbund av den beslutande församlingen, ska tas bort.

5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om undantag i a-kassereglerna för deltidsbrandmän och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:147 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag till ändringar i lagen (1997:238) om arbetslöshetsförsäkring som innebär undantag för deltidsanställda brandmän vid beräkning av dagpenningbelopp och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen ska återkomma till riksdagen med förslag som innebär att MSB och länsstyrelserna får i uppdrag att stödja kommunernas förebyggande arbete genom att ta fram riskhanteringsplaner för att hantera torka och vattenbrist och tillkännager detta för regeringen.

2020/21:157 av Roger Richthoff m.fl. (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen snarast ska återkomma till riksdagen om hur den avser att förbättra situationen för Sveriges deltidsbrandmän och tillkännager detta för regeringen.

Motioner från allmänna motionstiden 2019/20

2019/20:258 av Mikael Larsson (C):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda införskaffande av brandflyg tillsammans med Norge och Finland och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:604 av Mats Nordberg m.fl. (SD):

39. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utveckla kapaciteten att bekämpa skogsbränder och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:650 av Anders Hansson (M):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa ett krav på genomförd SMO-utbildning för att kunna bli heltidsbrandman och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1089 av Sten Bergheden (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att brandberedskapen för skogsbränder måste höjas och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige behöver se över sin brandbekämpningskapacitet med fler flygplan och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1259 av Isak From och Helén Pettersson (båda S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att MSB fortsatt bör beakta privata helikopterföretags betydelse vid brand och andra samhällsfarliga situationer och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1380 av Åsa Lindestam (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av en översyn av räddningstjänstens placering vad gäller organisering och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:1406 av Kristina Nilsson och Isak From (båda S):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över behovet av att kunna nyttja små regionala flygplatser för civilförsvaret och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2273 av Sara Heikkinen Breitholtz m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa lagkrav på räddningsstråk i svensk lagstiftning och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2321 av Lars Mejern Larsson m.fl. (S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga behovet av statligt stöd för utbildning av deltidsbrandmän och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2735 av Beatrice Ask m.fl. (M):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förslagen till åtgärder i utredningarna SOU 2018:54 och SOU 2019:7 i allt utom styrning och ledning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att säkerställa att räddningstjänsten är effektiv i både freds- och krigstid och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2737 av Beatrice Ask m.fl. (M):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om nationell brandbekämpningsförmåga från luften och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga ut utbildningen av räddningstjänstpersonal och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att förbättra villkoren för deltidsbrandmän och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fullt ut införa möjligheten till statligt stöd för skogsbrandsbevakning och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2760 av Magnus Oscarsson m.fl. (KD):

71. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda om gemensamt definierade nyckeltal bör tas fram på riksnivå för utryckningstiderna för polis, ambulans och brandkår och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:2819 av Mikael Oscarsson m.fl. (KD):

41. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ge Försvarsmakten och Sjöfartsverket viss beredskap för skogsbrandsläckning och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3029 av Serkan Köse (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över utbildningssystemet för brandpersonal och tillkännager detta för regeringen.

2019/20:3262 av Daniel Bäckström m.fl. (C):

22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge MSB mandat att tydligare styra vad kommunernas handlingsplaner och styrdokument för räddningstjänsten ska innehålla och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om förbättrad tillsyn för skydd mot olyckor och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge kommunerna bättre möjligheter att använda resurser och kompetens inom skogsbruk, jordbruk och entreprenadföretag vid räddningstjänstinsatser och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att bygga ut utbildningen av räddningstjänstpersonal till fler ställen runt om i landet och tillkännager detta för regeringen.

26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av specialistutbildning för brandmän och räddningsledare vad gäller stora skogsbränder och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över förbättrade villkor för deltidsbrandmän och tillkännager detta för regeringen.
28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten till satsningar på nationell brandbekämpningsförmåga från luften och tillkännager detta för regeringen.
29. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att systematiskt använda de frivilliga flygklubbarna för skogsbrandsbevakning och tillkännager detta för regeringen.

BILAGA 2

Regeringens lagförslag

Förslag till lag om ändring i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor

Härigenom föreskrivs i fråga om lagen (2003:778) om skydd mot olyckor¹

dels att 2 kap. 3 § och 3 kap. 12 § ska upphöra att gälla,

dels att 1 kap. 5 §, 3 kap. 3, 8, 10, 15 och 16 §§, 4 kap. 10 §, 5 kap. 1, 2 och 4 §§ och 10 kap. 5 och 6 §§ ska ha följande lydelse,

dels att det ska införas åtta nya paragrafer, 1 kap. 3 a §, 3 kap. 8 a, 16 a och 16 b §§, 5 kap. 1 a, 1 b och 2 a §§ och 6 kap. 8 a §, och närmast före 3 kap. 8 a § en ny rubrik av följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

1 kap.

3 a §

Förebyggande verksamhet som staten och kommunerna ansvarar för enligt denna lag ska planeras och organiseras så att den effektivt bidrar till att förebygga bränder och andra olyckor samt förhindra eller begränsa skador till följd av bränder och andra olyckor. Särskild vikt ska läggas vid att förhindra människors död och andra allvarliga skador.

5 §

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska på nationell nivå främja att denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen följs.

Länsstyrelserna skall genom rådgivning och information stödja kommunerna i deras verksamhet enligt denna lag.

Myndigheten ska också samordna kommunerna på nationell nivå och stödja dem med råd och information i deras verksamhet enligt denna lag.

3 kap.

3 §

En kommun *skall* ha ett handlingsprogram för förebyggande verksamhet. I programmet *skall anges målet för kommunens verksamhet samt de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser.*

En kommun *ska* ha ett handlingsprogram för förebyggande verksamhet. I programmet *ska kommunen ange*

1. målen för verksamheten,

¹ Senaste lydelse av 3 kap. 12 § 2017:745.

I programmet skall också anges hur kommunens förebyggande verksamhet är ordnad och hur den planeras.

Handlingsprogrammet skall antas av kommunfullmäktige för varje ny mandatperiod. Innan programmet antas skall samråd ha skett med de myndigheter som kan ha ett väsentligt intresse i saken. Kommunfullmäktige kan uppdra åt kommunal nämnd att under perioden anta närmare riktlinjer. I ett kommunalförbund skall handlingsprogrammet antas av den beslutande församlingen.

Regeringen får, om det finns synnerliga skäl, på framställning av den myndighet som regeringen bestämmer besluta om ändring av ett handlingsprogram för förebyggande verksamhet.

2. de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser, och

3. hur verksamheten är ordnad och hur den planeras.

Innan kommunen antar ett handlingsprogram eller beslutar om betydande förändringar i programmet ska den samråda med de myndigheter som särskilt berörs av förändringarna.

8 §

En kommun skall ha ett handlingsprogram för räddningstjänst. I programmet skall anges målet för kommunens verksamhet samt de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser. I programmet skall också anges vilken förmåga kommunen har och avser att skaffa sig för att göra sådana insatser. Som en del av förmågan skall anges vilka resurser kommunen har och avser att skaffa sig. Förmågan skall redovisas såväl med avseende på förhållandena i fred som under höjd beredskap.

Handlingsprogrammet skall antas av kommunfullmäktige för varje ny mandatperiod. Innan

En kommun ska ha ett handlingsprogram för räddningstjänst. I programmet ska kommunen ange

1. målen för verksamheten,

2. de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser, och

3. förmågan att

a) genomföra räddningsinsatser för varje typ av sådan olycka,

b) genomföra flera samtidigt räddningsinsatser,

c) genomföra omfattande räddningsinsatser, och

d) utöva ledning i räddningstjänsten.

Kommunen ska i programmet ange vilka resurser som finns för att upprätthålla förmågan. Förmågan ska redovisas för förhållandena såväl i fred som under höjd beredskap.

Innan kommunen antar ett handlingsprogram eller beslutar om betydande förändringar i

programmet antas skall samråd ha skett med de myndigheter som kan ha ett väsentligt intresse i saken. Kommunfullmäktige kan uppdra åt kommunal nämnd att under perioden anta närmare riktlinjer. I ett kommunalförbund skall handlingsprogrammet antas av den beslutande församlingen.

Regeringen får, om det finns synnerliga skäl, på framställning av den myndighet som regeringen bestämmer besluta om ändring av ett handlingsprogram för räddningstjänst.

programmet ska den samråda med de myndigheter som särskilt berörs av förändringarna.

Inledande av räddningsinsats

8 a §

Räddningschefen beslutar om huruvida en räddningsinsats ska inledas.

Om en räddningsinsats ska inledas ska räddningschefen utse en räddningsledare som leder insatsen.

10 §

När en räddningsinsats är avslutad *skall* kommunen se till att olyckan undersöks för att i skäligen omfattning klarlägga orsakerna till olyckan, olycksförloppet och hur insatsen har genomförts.

Den som utför en undersökning *enligt första stycket* har rätt att få tillträde till olycksplatsen. Polismyndigheten *skall* lämna den hjälp som behövs.

När en räddningsinsats är avslutad *ska* kommunen se till att olyckan undersöks för att i skäligen omfattning klarlägga orsakerna till olyckan, olycksförloppet och hur insatsen har genomförts.

Den som utför en *sådan* undersökning har rätt att få tillträde till olycksplatsen. Polismyndigheten *ska* lämna den hjälp som behövs.

Efter avslutad undersökning ska kommunen skicka en undersökningsrapport till Myndigheten för samhällsskydd och beredskap.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om vad undersökningsrapporten ska innehålla.

15 §

Den personal som ingår i en kommuns organisation för räddningstjänst *skall* vara anställd i egen eller annan kommun eller i ett kommunalförbund. Kommunen får överlåta åt någon annan att *göra* räddningsinsatser som kräver särskild kompetens.

I organisationen för räddningstjänst kan också ett räddningsvärn ingå. Ett räddningsvärn består av personal som uttagits med tjänsteplikt.

Om *det vid en anläggning i kommunen* har organiserats *en särskild enhet för insatser vid anläggningen*, får kommunen träffa avtal med ägaren eller nyttjanderättshavaren till anläggningen om att enheten *skall* ingå i kommunens organisation för räddningstjänst. En sådan enhets räddningsinsatser är att anse som kommunal räddningstjänst enligt denna lag också när insatserna görs inom den egna anläggningen.

Den personal som ingår i en kommuns organisation för räddningstjänst *ska* vara anställd i egen eller annan kommun eller i ett kommunalförbund. Kommunen får överlåta åt någon annan att *vidta inledande begränsade åtgärder vid räddningsinsatser eller vidta räddningsinsatser* som kräver särskild kompetens.

Om *en särskild enhet för insatser* har organiserats *vid en anläggning i kommunen*, får kommunen träffa avtal med ägaren eller nyttjanderättshavaren till anläggningen om att enheten *ska* ingå i kommunens organisation för räddningstjänst. En sådan enhets räddningsinsatser är att anse som kommunal räddningstjänst enligt denna lag också när insatserna görs inom den egna anläggningen.

16 §

I en kommun *skall* det finnas en räddningschef. Räddningschefen *ansvarar* för att räddningstjänsten är ändamålsenligt ordnad.

Räddningschefen är räddningsledare *men får utse någon annan som uppfyller de behörighetskrav som föreskrivs av regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer att vara räddningsledare.*

Berör en räddningsinsats mer än *en kommuns område*, *skall länsstyrelsen eller länsstyrelserna bestämma vem som skall leda insatsen, om inte räddningsledarna från de berörda kommunerna själva har bestämt det.*

Om *ledning av omfattande räddningsinsatser* finns bestämmelser i 4 kap. 10 §.

I en kommun *ska* det finnas en räddningschef. Räddningschefen *ska ansvara* för att räddningstjänsten är ändamålsenligt ordnad.

Räddningschefen *får uppdra åt någon som är behörig att vara räddningsledare att fatta beslut som enligt denna lag ska fattas av räddningschefen eller räddningsledaren.*

Om *inte något annat anges i uppdraget får den som har fått ett sådant uppdrag i sin tur uppdra åt någon annan som är behörig att vara räddningsledare att fatta beslut enligt denna lag.*

Ett uppdrag enligt *andra och tredje styckena får endast ges till den som är anställd i en kommun eller ett kommunalförbund. Beslut om att ge ett uppdrag ska dokumenteras skriftligt.*

16 a §

Om en räddningsinsats berör mer än en kommuns område ska räddningsledarna i de berörda kommunerna besluta vilken kommun som ska ansvara för ledning av räddningsinsatsen. Om räddningsledarna inte kan komma överens ska beslutet fattas av den eller de länsstyrelser som berörs.

16 b §

Kommunen ska ha ett ledningssystem för räddningstjänsten, där en övergripande ledning ständigt ska upprätthållas. Om flera kommuner samverkar för att åstadkomma en övergripande ledning ska den utövas gemensamt för kommunerna.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om kommunens ledningssystem och om märkning av personalens arbetskläder, fordon och annan utrustning.

4 kap.**10 §**

I fråga om omfattande räddningsinsatser får regeringen föreskriva eller i ett särskilt fall besluta att en länsstyrelse eller annan statlig myndighet får ta över ansvaret för räddningstjänsten i en eller flera kommuner. Om en sådan myndighet har tagit över ansvaret utses räddningsledaren av denna myndighet.

I fråga om sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning får regeringen föreskriva eller i särskilda fall besluta att en länsstyrelse skall ta över ansvaret för saneringen inom flera län eller att någon annan statlig myndighet

Regeringen får föreskriva eller i särskilda fall besluta att en länsstyrelse eller en annan statlig myndighet får ta över ansvaret för räddningstjänsten i en eller flera kommuner som berörs av en räddningsinsats, om insatsen är särskilt omfattande eller det finns andra synnerliga skäl. Om en myndighet har tagit över ansvaret utses räddningsledaren av myndigheten.

I fråga om sanering efter utsläpp av radioaktiva ämnen från en kärnteknisk anläggning får regeringen föreskriva eller i särskilda fall besluta att en länsstyrelse ska ta över ansvaret för saneringen inom flera län eller att någon annan

skall ta över ansvaret inom ett eller flera län.

statlig myndighet *ska* ta över ansvaret inom ett eller flera län.

5 kap.

1 §²

Tillsyn över efterlevnaden av denna lag och föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen utövas av en kommun inom kommunens område och av länsstyrelsen inom länet. Myndigheten för samhällsskydd och beredskap eller, i fråga om statlig räddningstjänst, den myndighet som regeringen bestämmer, utövar den centrala tillsynen.

Kommunen ska ha tillsyn över att enskilda följer denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

Regeringen eller den myndighet som regeringen bestämmer får meddela föreskrifter om hur tillsynen ska planeras och utföras.

1 a §

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska ha tillsyn över att kommunerna följer denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen. Länsstyrelserna ska på begäran lämna information om lokala och regionala förhållanden.

1 b §

Den myndighet som regeringen bestämmer ska ha tillsyn över statlig räddningstjänst.

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska i andra fall ha tillsyn över att statliga myndigheter följer denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.

2 §

För tillsynen har tillsynsmyndigheten rätt att få tillträde till byggnader, lokaler och andra anläggningar. Tillsynsmyndigheten har också rätt att få de upplysningar

Kommunen har rätt att få tillträde till byggnader, lokaler och andra anläggningar för tillsyn. Kommunen har också rätt att få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

² Senaste lydelse 2008:1405.

och handlingar som behövs för tillsynen.

Tillsynsmyndigheten får meddela de förelägganden och förbud som behövs i enskilda fall för att denna lag eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen skall efterlevas.

Beslut om föreläggande eller förbud får förenas med vite. Om någon inte vidtar en åtgärd som denne är skyldig att vidta enligt tillsynsmyndighetens föreläggande, får myndigheten vidta åtgärden på dennes bekostnad.

Kommunen får meddela de förelägganden som behövs i enskilda fall för att denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen ska följas.

Ett beslut om föreläggande får förenas med vite. Om någon inte vidtar en åtgärd som denne är skyldig att vidta enligt kommunens föreläggande, får kommunen vidta åtgärden på dennes bekostnad.

2 a §

Statliga tillsynsmyndigheter har rätt att av den som tillsynen avser få de upplysningar och handlingar som behövs för tillsynen.

Om en kommun inte fullgör sina skyldigheter enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen, får Myndigheten för samhällsskydd och beredskap förelägga kommunen att åtgärda bristerna.

4 §

Kommunen får föreskriva att en avgift skall betalas för tillsynsbesök som föranletts av bestämmelserna i 2 kap. 2 §.

Kommunen får föreskriva att en avgift ska betalas för tillsyn som föranletts av bestämmelserna i 2 kap. 2 §.

6 kap.

8 a §

Om det vid omfattande kommunala räddningsinsatser finns ett konkurrerande behov av förstärkningsresurser får Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, på begäran av en eller flera räddningschefer, prioritera och fördela tillgängliga resurser.

Myndigheten får begära att statliga myndigheter och kommuner ska lämna upplysningar om vilka resurser de har tillgängliga och att de ska delta i räddningsinsatsen med dessa. En statlig myndighet eller en kommun är

skyldig att delta endast om det inte allvarligt hindrar myndighetens eller kommunens vanliga verksamhet.

10 kap.

5 §

Ett beslut av en räddningsledare om fullgörande av tjänsteplikt enligt 6 kap. 1 § eller om ingrepp i annans rätt enligt 6 kap. 2 § får överklagas hos länsstyrelsen. I övrigt får räddningsledarens beslut enligt denna lag eller föreskrifter som meddelats med stöd av lagen inte överklagas.

Ett beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som meddelats med stöd av lagen får, om det har fattats av en kommunal nämnd eller av någon som handlat på en kommuns vägnar, överklagas hos länsstyrelsen.

Länsstyrelsens beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Ett beslut av en räddningsledare eller av den som har fått i uppdrag att fatta beslut enligt 3 kap. 16 § om fullgörande av tjänsteplikt enligt 6 kap. 1 § eller om ingrepp i annans rätt enligt 6 kap. 2 § får överklagas till länsstyrelsen. I övrigt får räddningschefens eller räddningsledarens beslut enligt denna lag eller föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen inte överklagas. Detsamma gäller övriga beslut av den som fått i uppdrag att fatta beslut enligt 3 kap. 16 §.

Ett beslut enligt denna lag eller enligt föreskrifter som har meddelats med stöd av lagen får, om det har fattats av en kommunal nämnd eller av någon som handlat på en kommuns vägnar, överklagas till länsstyrelsen.

Länsstyrelsens beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol.

6 §³

En statlig tillsynsmyndighets beslut får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Detsamma gäller en statlig myndighets beslut enligt 6 kap. 2 och 5 §§ eller 7 kap. Beslut av statlig myndighet enligt 7 kap. 1 § får dock inte överklagas.

Om en kommun överklagar ett beslut enligt 7 kap. 2 eller 3 §, ska Myndigheten för samhällsskydd och beredskap vara kommunens motpart sedan handlingarna i ärendet har överlämnats till domstolen.

En statlig tillsynsmyndighets beslut får överklagas till allmän förvaltningsdomstol. Detsamma gäller en statlig myndighets beslut enligt 6 kap. 2 och 5 §§ eller 7 kap. Beslut av en statlig myndighet enligt 7 kap. 1 § får dock inte överklagas.

Om en kommun överklagar ett beslut enligt 5 kap. 2 a § eller 7 kap. 2 eller 3 §, ska Myndigheten för samhällsskydd och beredskap vara kommunens motpart sedan handlingarna i ärendet har överlämnats till domstolen.

³ Senaste lydelse 2008:1405.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 januari 2021.
 2. En kommun behöver inte anta handlingsprogram enligt 3 kap. 3 och 8 §§ i den nya lydelsen förrän den 1 januari 2022. Till dess att nya handlingsprogram har antagits gäller äldre handlingsprogram.
 3. En kommun behöver inte uppfylla kraven i den nya 3 kap. 16 b § första stycket förrän den 1 januari 2022.

BILAGA 3

Reservanternas lagförslag

Reservation 1 (förslagspunkt 1)

Ändring i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor

*Regeringens förslag**Reservanternas förslag***3 kap.**

3 §

En kommun ska ha ett handlingsprogram för förebyggande verksamhet. I programmet ska kommunen ange

1. målen för verksamheten,
2. de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser, och
3. hur verksamheten är ordnad och hur den planeras.

Innan *kommunen* antar ett handlingsprogram eller beslutar om betydande förändringar i programmet ska *den samråda* med de myndigheter som särskilt berörs av förändringarna.

Handlingsprogrammet ska antas av kommunfullmäktige eller den beslutande församlingen i ett kommunalförbund. Innan kommunfullmäktige eller den beslutande församlingen i ett kommunalförbund antar ett handlingsprogram eller beslutar om betydande förändringar i programmet ska samråd ha skett med de myndigheter som särskilt berörs av förändringarna.

8 §

En kommun ska ha ett handlingsprogram för räddningstjänst. I programmet ska kommunen ange

1. målen för verksamheten,
2. de risker för olyckor som finns i kommunen och som kan leda till räddningsinsatser, och
3. förmågan att
 - a) genomföra räddningsinsatser för varje typ av sådan olycka,
 - b) genomföra flera samtidiga räddningsinsatser,
 - c) genomföra omfattande räddningsinsatser, och
 - d) utöva ledning i räddningstjänsten.

Kommunen ska i programmet ange vilka resurser som finns för att upprätthålla förmågan. Förmågan ska redovisas för förhållandena såväl i fred som under höjd beredskap.

Innan *kommunen* antar ett handlingsprogram eller beslutar om betydande förändringar i programmet ska *den samråda* med de myndigheter som särskilt berörs av förändringarna.

Handlingsprogrammet ska antas av kommunfullmäktige eller den beslutande församlingen i ett kommunalförbund. Innan kommunfullmäktige eller den beslutande församlingen i ett kommunalförbund antar ett handlingsprogram eller beslutar om betydande förändringar i programmet ska samråd ha skett med de myndigheter som särskilt berörs av förändringarna.

Reservation 2 (förslagspunkt 2)

Ändring i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor

Regeringens förslag

Reservantens förslag

3 kap.

15 §

Den personal som ingår i en kommuns organisation för räddningstjänst ska vara anställd i egen eller annan kommun eller i ett kommunalförbund. Kommunen får överlåta åt någon annan att *vidta inledande begränsade åtgärder vid räddningsinsatser eller* vidta räddningsinsatser som kräver särskild kompetens.

Den personal som ingår i en kommuns organisation för räddningstjänst ska vara anställd i egen eller annan kommun eller i ett kommunalförbund. Kommunen får överlåta åt någon annan att vidta räddningsinsatser som kräver särskild kompetens.

I organisationen för räddningstjänst kan också ett räddningstjänstsvärn ingå. Ett räddningstjänstsvärn består av personal som uttagits med tjänsteplikt.

Om en särskild enhet för insatser har organiserats vid en anläggning i kommunen, får kommunen träffa avtal med ägaren eller nyttjanderättshavaren till anläggningen om att enheten ska ingå i kommunens organisation för räddningstjänst. En sådan enhets räddningsinsatser är att anse som kommunal räddningstjänst enligt denna lag också när insatserna görs inom den egna anläggningen.

Reservation 3 (förslagspunkt 3)**Ändring i regeringens förslag till lag om ändring i lagen (2003:778) om skydd mot olyckor***Regeringens förslag**Reservanternas förslag***5 kap.**

1 a §

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap ska ha tillsyn över att kommunerna följer denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen. Länsstyrelserna ska på begäran lämna information om lokala och regionala förhållanden.

Länsstyrelserna ska ha tillsyn över att kommunerna följer denna lag och föreskrifter som har meddelats i anslutning till lagen.